

Cuhva I Ndyehe Ra San Juan

Cuhva i zañaha ra Jesucristo sii ra Juan

¹ Ihya cuu sa i zañaha ra Ndyoo sii ra Jesucristo vatyí cua zañaha ra sii muzu ra cuhva sa cua cuu. Ta i sityiño ra Jesucristo minoo ángel, ta i zañaha ra cuhva sa zañaha ra Ndyoo sii ra sii ra Juan, ra cu muzu ra.

² Ta ra Juan cuu ra nacatyí tandíhi sa i ndyehé ra. Saha ra sa ndaa sa cuenda tandíhi sa i catyí ra Ndyoo sihin ra Jesucristo ta i nacatyí Jesucristo sihin maa ra.

³ Zii xaan cuñi ñiyivi cua cahvi tuhun ya, ta zii xaan cuñi ñiyivi cua tyizoho cuhva catyí tuhun ya sa i saha ra Ndyoo ta tyaa ñu yahvi cuhva catyí si vatyí sa ndyaa yatyí quivi cua tahan si cuhva cahan si ihya.

Tyaa ra Juan carta ya sii ñiyivi sino iñi sii ra Jesús usa tahan ñuu nu cu si Asia

⁴ Yuhvi ra Juan tyei carta ya sii ñiyivi sino iñi usa tahan ñuu nu cu si Asia. Nacuhva xaan ra Ndyoo tumañi iñi sii ndo ta sa coo sa taxi aña ndo vatyí maa ra cuu ra ndya vityí, ta maa ra cuu ra ta sa naha, ta cua coo ra tandíhi cuii tyiemvu. Ta cuhva cuan nacuhva tucu sa usa tahan cuhva sa iyo sii Tatyí li sa ndyaa ityí nuu ra Ndyoo nu ndyaa ra.

⁵ Ta tacuan tucu nacuhva xaan maa ra Jesucristo tumañi iñi sii ndo. Maa ra cuu ra cu sa ndaa ra cahan sa ndisa cuii. Xihna ca maa ra i nandoto sisi tuhun sihi, ta ndyaca ñaha ra sii tandíhi inga ra ndyaca ñaha ñuu ñiyivi. Cuñi xaan ra sii yo. Sati niñi ra, ta zanaa ra cuatyí yo sihin niñi ra.

⁶ Maa ra cuu ra saha sa nduu maa yo ra ndyaca ñaha nahnu ta sa nduu yo ra cu zutu ityí nuu ra Ndyoo Zutu ra. Nazacahnu yo sii ra Jesucristo, ta nacundyaca ñaha ra tandíhi cuii tyiemvu. Ta nacuu si tacuan.

⁷ ¡Ndyehel, sa vasi ra sisi vico, ta tandihi cuii ñiyivi cua ndyehe sii ra. Ñiyivi i cuxaan sihin ra ta catyi ñu vatyi cua cuu ra nuu cruz cua ndyehe ñu sii ra. Ta cua vacu saa xaan tandihi ñiyivi ñuu ñiyivi cuhva cua ndyehe ñu sii ra. Ta tacuan cua cuu si sa ndisa.

⁸ Catyi ra Ndyoo ra ndyaca ñaha sii yo: Yuhvi cui ra ndya ta xihna cuii ñi tañi letra A, ta ra cua coo ca nu cua ndihi tandihi sa iyo cui tañi letra Z, catyi ra Ndyoo. Ta iyo tandihi cuii tundyee iñi sii maa ra. Maa ra cuu ra iyo vityi, ta maa ra cuu ra iyo ndya ta xihna cuii ñi, ta cua coo ra tandihi cuii tyiemvu.

Ndyehere ra Juan minoo cuhva tyaqui xaan caa ra Cristo

⁹ Yuhvi ra Juan cui yañi ndo. Zuun ñi ndyehe xaan tucu mi tundoho ta cua cuhun tuqui nu ndyaca ñaha ra Ndyoo ñi ñi sihin maa ndo. Ta ñihi tuqui cuhva sa cundyee xaan iñi vatyi saha maa ra Jesucristo cuhva cuan sii yo. I siñohi vehe caa minoo ñuhu mahñu tyañuhu sa nañi Patmos vatyi i nacatyi Tuhun Ndyoo sihin ñiyivi, ta i sehi cuenda yozo caa iyo ra Jesucristo.

¹⁰ Minoo quivi tumbingu i situ cuii Tatyí li ra Ndyoo sii, ta i siñi minoo nduzu ñiyivi saa xaan ityi sate. Tañi minoo nduzu cutu, tacuan i cuu nduzu cuan.

¹¹ Ta catyi nduzu cuan: Yuhvi cui ra iyo ndya ta xihna cuii ñi tañi letra A, ta ra cua coo ca nu cua ndihi tandihi sa iyo cui tañi letra Z. Cuaha xaan sa cua ndyehun vityi. Tyoon sii si nu tutu, ta tasun sii si nu yucu ñiyivi sino iñi usa tahan ñuu nu cu si Asia. Tasun sii si ndya ñuu Efeso, ñuu Esmirna, ñuu Pérgamo, ñuu Tiatira, ñuu Sardis, ñuu Filadelfia ta ñuu Laodicea.

¹² Ta sa ndihi cahan nduzu cuan ta i nasico cave ta i ndyehi ityi sate vatyi cua ndyehi yoo ra cahan. Ta ityi sate i ndyehi usa tahan candelero xuhun cuan.

¹³ Ta mahñu candelero cuan nandyaa minoo ra caa ra tañi caa ra Jesús, ra i quisi ndya gloria. Ñoho ra minoo zahma cañi xaan ndya cuhva ndya nu saha ra, ta ñuhñi minoo yoho xuhun cuaan yiqui ndyica ra.

¹⁴ Cuisi xaan ixi xiñi ra tañi ixi mvee ticatyi a tañi caa ñieve. Ta tañi caa ñúhu, tacuan caa siti nuu ra.

¹⁵ Ta saha ra ndisi xaan tañi caa minoo caa sa nañi bronze tatu cayu si. Ta saa xaan quita nduzu ra tañi cucayu yuu nahnu.

¹⁶ Ndaha siyo cuaha ra ñaa ra usa tahan tiño. Ta yuhu ra quita minoo espada sa xaan nduu siyo yuhu. Ta nuu ra ndisi xaan si tañi sa ndisi ñicandyi quivi sa ndisi vaha si.

¹⁷ Ta cuhva sa ndyehi sii ra i nduve saha ra, ta i ndui tañi minoo ra sihi. Zoco i tyizo ra ndaha siyo cuaha ra sii, ta i catyi ra sihin: Ma yuhun. Yuhvi cui ra iyo ndya ta xihna cui ñi, ta cua coo que vazu sa naa tandihi sa iyo.

¹⁸ Yuhvi cui ra ndito. I sihi, zoco vityi ndite. Ta cua cundite tandihi cui tyiemvu. Cumi ndaha ticui andyaya. Ta cuu catyi ama cua cuu ñiyivi.

¹⁹ Tyoon cuhva sa ndyehun, cuhva iyo si vityi ta cuhva cua coo cuee ca.

²⁰ Sa usa tahan tiño sa ndyehun ndaha siyo cuehi cuu sa cuenda sa usa tahan ra zacuenda sii sa usa tahan vehe ñuhu ñiyivi sino iñi ziiñ ziiñ ñuu. Ta sa usa tahan candelero cuu sa cuenda sa usa tahan vehe ñuhu cuan.

2

Tyño i tasi ra sii ñu ñuu Efeso

¹ Tyoon minoo carta sii ra zacuenda sii ñiyivi ñuu Efeso, ta tyehen catyun: “Ihya cuu tuhun cahan ra ñaa sa usa tahan tiño ndaha siyo cuaha ra ta sica ra mahñu sa usa tahan candelero xuhun cuaan.

² Site tandihi sa zavaha ndo ta cuhva sa ñihi xaan zatyño ndo ta cuhva cundyee xaan iñi ndo ta zatyño ndo.

Ta site vatyi ña cuu cundyee iñi ndo tatu zavaha ñiyivi cuaty. Ta site cuhva nducu coto ihñi ndo sii ra catyi vatyi apóstol cuu ra ta ña ndisa ra. Ta sa nacoto ndo sii ra vityi vatyi ra vatya cuu ra.

³ Ta i zandyee xaan ndo iñi ndo ta cundyee iñi ndo ta zatyño ndo sa cuenda mi. Ta ña sitatu ndo sa zavaha ndo sa vaha.

⁴ Zoco site vatyi iyo ca sa cumañi sii ndo vatyi ña cuñi ca ndo sii, tañi i cuñi xaan ndo sii, sa xihna ñi.

⁵ Yucuan cuenda nacohon iñi ndo cuhva i sicoo ndo sa xihna ñi ta ndyehe ndo cuhva iyo ndo vityi ta zandoo ndo cuaty ndo, ta zavaha tucu ndo cuhva i zavaha ndo sa xihna ñi. Tatu ma zama ndo cuhva iyo ndo, yatyi xaan cua cuhin nu yucu ndo ta cua quindyeyi candelero ndo. (Cuñi si catyi si vatyi cua nduu tucu ñu tañi ñiyivi ña sino iñi.)

⁶ Zoco iyo minoo cuhva vaha sii ndo vatyi ña tahan maa iñi ndo cuhva zavaha ñiyivi ndyico sii ra Nicolás. Ta tacuan tucu mi. Ña tahan maa iñi cuhva zavaha ñu.

⁷ Tatu ndyaa zoho ndo tyizoho ndo cuhva catyi Taty i sihin sa usa tahan vehe ñuhu ñu sino iñi. Catyi ra: Tatu cundyee iñi ndo ta zahacanaa ndo (sii cuihna) cua cuhve sa casi ndo yucu vixi sa iñi nu minoo yutu nandyaa ndya gloria, ta cua cundito ndo tandihi cui tyiemvu.”

Tyiño i tasi ra sii ñu ñuu Esmirna

⁸ Tyaa tucun minoo carta sii ra zacuenda sii ñiyivi sino iñi ñuu Esmirna, ta tyehen catyun: “Ihya cuu tuhun cahan ra iyo ndya ta xihna cui ñi, ta cua coo ca ra vazu sa naa tandihi sa iyo. Zuun ra cui ra i sihi ta i nandote.

⁹ Site cuhva iyo ndo. Cuhva ndyehe xaan ndo tundoho ta cuhva ndahvi xaan iyo ndo. Zoco cuca xaan ndo ityi nuu ra Ndyoo. Ta site sii ñiyivi catyi vatyi ñiyivi hebreo cuu ñu, ta cahan ñu ndya vaha ñi sii ndo, zoco yivi ñiyivi

hebreo cuu maa ñu sa ndisa cuii. Vehe ñuhu ra cuihna cuu sii ñu.

¹⁰ Ma yuhu ndo tundoho cua ndyehe ndo. Cua tyihi cuihna sii zuhva ndo vehe caa vatyi cuñi ra nducu coto ihñi ra sii ndo. Ta cua ndyehe ndo tundoho usi tahan quivi, zoco ma ndu-uu iñi ndo vazu cuu ndo sa cuenda mi, ta cua cuhve sa vaha sii ndo sa cundito ndo tandihí cuii tyiemvu.

¹¹ Tatu ndyaa zoho ndo, tyizoho ndo cuhva catyi Tatyí li sihin sa usa tahan vehe ñuhu ñu sino iñi: Tatu cundyee iñi ndo ta zahacanaa ndo sii cuihna, ma cuu cuii ndo.”

Tyiño i tasi ra sii ñu ñuu Pérgamo

¹² Tyaa tucun minoo carta sii ra zacuenda sii ñu sino iñi ñuu Pérgamo, ta tyehen catyun: “Ihya cuu tuhun cahan ra cumi espada sa xaan nduu siyo yuhu.

¹³ Site vatyi ndyaa ndo minoo ñuu nu ndyaca ñaha cuihna, zoco ña ndu-uu iñi ndo, ta ña catyi ndo vatyi ña sino iñi ndo sii, vazu i ndyehe ndo cuhva i sahñi ñiyivi sii ra Antipas ñuu cuan nu ndyaa cuihna vatyi saha vaha xaan ra Antipas sa ndaa sa cuenda mi.

¹⁴ Zoco iyo zuhva sa zavaha ndo ta ña tahan iñi sii si vatyi ñuu Pérgamo cuan iyo zuhva ndo ndyico ca ndo cuhva i zacuaha ra Balaam vatyi i nacatyi ra sihin ra Balac vatyi vaha cua zavaha ñiyivi hebreo cuatyi sa casi ñu ndyayu sa saha maa ñiyivi sii inga ndyoo ta cua cuzu rayii sihin ñaha vazu yivi ñazihí ra cuu, catyi ra cuan.

¹⁵ Ta nu yucu ndo iyo tucu zuhva ndo ña cuñi ndo zandoo ndo sa ndyico ndo cuhva zacuaha ra Nicolás.

¹⁶ Yucuan cuenda zama ndo cuhva iyo ndo vatyi tatu ma zama ndo, yatyi xaan cua quisi nu yucu ndo ta cua cahñi tehin sihin ra zavaha sa ña vaha sihin espada sa quita yuhi.

¹⁷ Tatu ndyaa zoho ndo tyizoho ndo cuhva catyi Tatyí li sihin sa usa tahan vehe ñuhu ñu sino iñi: Tatu cundyee

iñi ndo ta zahacanaa ndo sii cuihna cua cuhve sa casi ndo pan maná sa ñoho xehe, ta cua cuhve minoo yuu cui si tahan tahan ndo. Ta nu yuu cuan ndyaa minoo zivi saa, zoco yoñi sito sii si. Maa ñi ñiyivi ñihi yuu cuan cua coto ñaa zivi ndyizo si.”

Tyiño i tasi ra sii ñu ñuu Tiatira

¹⁸ Ta tyaa tucun minoo carta sii ra zacuenda sii ñu sino iñi ñuu Tiatira. Tyehen tyoon: “Ihya cuu tuhun cahan zehe ra Ndyoo, ra sa caa siti nuu tañi caa ñúhu. Ta saha ra caa tañi caa sa nañi bronce sa xiño xaan.

¹⁹ Site tandihi sa vaha sa zavaha ndo. Site cuhva cuñi xaan ndo sii ñiyivi ta cuhva ñii xaan iñi ndo ta cuhva tyindyee ndo sii tahan ndo ta cuhva cundyee xaan iñi ndo. Ta site vatyi zavaha ca ndo sa vaha vityi ta ziqui ndya ta xihna ñi.

²⁰ Zoco iyo zuhva sa zavaha ndo ta ña tahan iñi vatyi saha ndo sa zavaha minoo ñaha ña vaha nu yucu ndo ndya vaha ñi, cuhva i zavaha ña Jezabel ta sa naha. Catyi ña vatyi cahan ña tuhun saha ra Ndyoo sii ña, zoco zandavi ñaha ña ta zacuahá ña sii ñiyivi cuu muzu mi vatyi vaha cua cuzu rayii sihin ñaha vazu yivi ñazihí ra cuu, ta cuu casi ndo sa saha maa ñiyivi sii inga ndyoo, catyi ña.

²¹ Sa ndatu xein sa zama ña cuhva iyo ña ta zandoo ña cuatyí zavaha ña sihin rayii, ta ña cuñi ña.

²² Cua tasi tuñi sii ña ta sii tandihi ñiyivi zavaha ndya vaha ñi cuhva zavaha maa ña. Tatu ma zama ñu cuhva zavaha ñu cua tasi cuehe ziqui ñu, ta ma cuu nduvita ñu.

²³ Ta cua cahñi sii tandihi ñu. Ta cua coto tandihi ñiyivi sino iñi vatyi yuhvi cui ra sito tatu vaha sica iñi ñiyivi sihin añima ñu a ña vaha. Ta sii sa minoo minoo ndo cua cuhve cuhva tahan si sii ndo sa cuenda tyiño i zavaha ndo.

²⁴ Ta sii inga ndo ñuu Tiatira, ndoho ña zavaha cuhva ña vaha cuan ta ña zavaha ndo tandihi sa ndya vaha ñi cuhva

cuñi cuihna, ña cua cahan que inga ca tuhun sihin maa ndo vatyí vaha ñi cuhva yucu ndo.

²⁵ Zoco ma zaña ndo sa zavaha ndo sa vaha. Cuhva sa zavaha ndo vityí, tacuan zavaha ndo ndya quívi cua quisi tuqui.

²⁶ Ta tatu zahacanaa ndo sii cuihna ta zavaha ndo cuhva catyí ndya quívi cua cuu ndo, cuee ca cua cuhve sa cundyaca ñaha ndo sii ñiyívi ñuu ñiyívi.

²⁷ Ta ñihi xaan cua tasi tuñi ndo sii ñu

²⁸ tañi saha Zuti cuhva sii, sa tasi tuñi sii ñu. Ta cua cundyei sihin maa ndo.

²⁹ Tatu ndyaa zoho ndo, tyizoho ndo cuhva catyí Tatyí li sihin ñu sino ñi.”

3

Tyíño i tasi ra sii ñu ñuu Sardis

¹ Tyaa tucun minoo carta sii ra zacuenda sii ñu sino ñi ñuu Sardis. Tyehen catyun: “Ihya cuu tuhun cahan ra iyo sa usa tahan cuhva sii Tatyí li ra. Ta cumi tucu ra sa usa tahan tiño, ta tyehen catyí ra: Site cuhva iyo ndo. Catyí ñiyívi vatyí sino xaan ñi ndo ta sa ndito ndisa cuii ñima ndo, zoco ña ndisa sa ndito ñima ndo vatyí sa ndoyo ñuhu ndo.

² Zacuenda ndo sii ndo, ta zanduvaha ndo cuhva zavaha ndo coto ndoyo ñuhu ndíhi ndo. Sa ndyehi vatyí ña vaha cuhva zavaha ndo ityi nuu ra Ndyoo.

³ Nacohon ñi ndo cuhva i zacuaha ñiyívi sii ndo, ta zavaha ndo sii si. Zandoo ndo sa ña vaha sa zavaha ndo. Tatu ma cundyaa listo ndo ta zavaha ndo sa vaha, cua quisi ziqui ndo tañi cua quisi minoo ra zuhu vatyí ma coto ndo ñaa cuhva cua sei.

⁴ Iyo zuhva ca ñiyívi nu yucu ndo sa ña zavaha cuatyí. Cua cahun ñu sihin mi, ta cua ndíhvi ñu zahma cuisi vatyí ñiyívi vaha xaan cuu ñu.

⁵ Ta ñiyivi zahacanaa sii cuihna, zuun ñi cua ndihvi ñu zahma cui, ta ma zanei zivi ñu nu libro sa ndyaa zivi ñiyivi cua cundito sihin ra Ndyoo. Ityi nuu ra Ndyoo Zuti ta ityi nuu ángel cua catyi vaty ñiyivi sii mi cuu sii ñu.

⁶ Tatu ndyaa zoho ndo tyizoho ndo cuhva catyi Taty Ii sihin ñu sino iñi.”

Tyiño i tasi ra sii ñu ñuu Filadelfia

⁷ Tyaa tucun minoo carta sii ra zacuenda sii ñu sino iñi ñuu Filadelfia, ta tyehen catyun: “Ihya cuu tuhun cahan ra ii xaan, ta ra ndisa cuii cuu ra. Cumi ra ndaha ticui ra rey David (cuñi si catyi si vaty iyo xaan cuhva sii ra tañi i sicoo sii ra rey David), tatu nuña ra yoñi cuu nacazi. Ta tatu nacazi ra, yoñi cuu nuña.

⁸ Site tandihi sa vaha sa zavaha ndo. Sehi cuhva sii ndo sa nacaty ndo Tuhun Ndyoo, ta yoñi cua cuu cazí. Ta vazuhva ñi tundyee iñi iyo sii ndo, zoco zavaha ndo cuhva catyi, ta ña catyi ndo sa ña sito ndo sii.

⁹ Iyo ñiyivi zavaha xaan cuhva cuñi cuihna. Catyi ñu vaty ñiyivi hebreo cuu ñu, ta zavaha ñu cuhva cuñi mi catyi ñu, zoco vaty xaan ñu. Cua zañiñi sii ñu, ta cua quisi ñu nu yucu ndo, ta cua zacahnu ñu sii ndo. Ta cua coto ñu vaty cuñi xein sii maa ndo.

¹⁰ Cundyee xaan iñi ndo tañi i cundyee xaan iñi mi, ta yucuan cuenda cua zacuende sii ndo, ta ma ndyehe ndo tundoho cahnu sa vasi ziqui tandihi ñiyivi ñuu ñiyivi vaty cua nducu coto ihñi sii tandihi ñiyivi ñuu ñiyivi, ta cua cote tatu cuñi ñu sii, sa ndisa a ña cuñi ñu sii.

¹¹ Sa cuñi quisi tuqui. Ma zaña ndo cuhva vaha iyo sii ndo coto ma ñihi ndo sa vaha sa cuñi ra Ndyoo cuhva ra sii ndo.

¹² Tandih ñu zahacanaa sii cuihna cua zandui ñiyivi ñiñi sii ñu ityi nuu ra Ndyoo, ta ma cuu ca ndoyo ñuhu ñu. Cua tyei zivi ra Ndyoo mi ta zivi ñuu ra Ndyoo nuu

tandihí ñu cuan. Ñuu cuan cuu ñuu Jerusalén saa. Cua quita si andivi nu iyo ra Ndyoo, ta cua noo si. Ta tandihí ñu zahacanaa sii cuihna, cua tyei zivi sei nuu ñu.

¹³ Tatu ndyaa zoho ndo tyizoho ndo kuhva catyi Tatyí Ii sihin ñu sino iñi.”

Tyiño i tasi ra sii ñu ñuu Laodicea

¹⁴ Tyaa tucun minoo carta sii ra zacuenda sii ñu sino iñi ñuu Laodicea, ta catyun: “Ihya cuu tuhun cahan minoo ra zavaha ndisa cuii kuhva catyi ra. Sa ndaa, ra cahan sa ndisa cuii cuu ra. Ta maa ra i zavaha tandihí sa i zavaha ra Ndyoo.

¹⁵ Site yozo caa iyo ndo, ta ña vaha kuhva iyo ndo. Nu sa ña zandoo ndo sii, ta nu sa ña zatyíño vaha ndo tyiñe. Vaha ca tatu zandoo ndihí ndo sii a nduñihi ca zatyíño ndo tyiñe. Ña vaha sa zuhva cuñi ndo sii, ta zuhva ña cuñi ndo.

¹⁶ Zoco maa ndo zuhva cuñi ndo sii, ta zuhva ña cuñi ndo. Ta nu ña zandoo ndihí ndo sii, ta nu ña cuñi ndo zatyíño vaha ndo tyiñe. Yucuan cuenda cua tava ndyize sii ndo.

¹⁷ Tacuan catyi vatyi catyi maa ndo vatyi iyo xaan sa vaha sii ndo. Iyo xuhun ndo. Ñahñi sa cumañi sii ndo cuñi maa ndo, ta ña nacoto ndo vatyi ñahñi cuenda cuzi iñi ndo. Ndahvi xaan ndo; cuaa ndo; ta ñahñi sa vaha iyo sii ndo sa ndisa cuii.

¹⁸ Yucuan cuenda catyi sihin ndo vatyi zata ndo sa vaha sa iyo sii mi ta cua cucuca ndo sa ndisa cuii. Zata ndo xuhun cuaan vaha ta zahma cuii sa cua ndihvi ndo ta ma cucahan ca nuu ndo. Ta zata ndo colirio quehe nuu ndo ta cua cuu nandyehe ndo. (Cuñi si catyi si vatyi nazama ñu kuhva iyo ñu ta nanducu ñu sa vaha ñin ñi sii maa ra Ndyoo.)

¹⁹ Saha xein tuhun vaha sii ñiyivi, ta cañi sii ñu vatyi cuñi xein sii ñu. Yucuan cuenda zavehi kuhva cuan sihin

maa ndo. Ta vityi cuñi si sa zama ndo cuhva iyo ndo ta zavaha ndo sa vaha sa ndisa cuii.

²⁰ Ndyehhe ndo vatyí nandyei yuvehe ta cati. Yoo ra cua cuiñi nduzi ta nuña ra yuvehe, cua quihvi ta cua ndoi sihin ra. Ta iin ñi cua cuu ra sihin.

²¹ Ta ñiyivi cua zahacanaa sii cuihna, cua cuhve sa cundyaa ñu sihin mi nu ndyaca ñehi tañi i zahacanei sii cuihna ta vityi ndyei sihin Zuti nu ndyaca ñaha ra.

²² Tatu ndyaa zoho ndo tyizoho ndo cuhva catyi Tatyí Ii sihin ñu sino iñi.”

4

Cuhva zacahnu ñu sii ra Ndyoo ndya gloria

¹ Yaha cuan ta ziqui i ndyehi vatyí tacoho minoo yuvehe andivi. Ta i siñi tuqui nduzu ra cahan sihin sa xihna ñi. Ñihi cahan ra tañi nduzu minoo cutu. Ta i catyi ra sihin: Ñaha ihya ta cua zañehi suun ñaa sa cua coo cuee ca. Catyi ra.

² Ta zuun ñi caa cuhva cuan i situ cuii Tatyí Ii ra Ndyoo sii, ta i ndyehi vatyí ndyaa minoo tyayu ra rey andivi ta ndyaa minoo ra nuu si.

³ Ta ra ndyaa tyayu cuan, xiño xaan ra tañi xiño yuu vaha sa nañi jaspe ta cornalina. Ta siconduu minoo coo yahndyi sii tyayu cuan ta xiño xaan si tañi yuu sa nañi esmeralda.

⁴ Ta nu ndyaa tyayu cuan i ndyehi vatyí siconduu yucu oco cumi tahan ca tyayu rey. Ta yucuan ndyaa oco cumi tahan ra sahnu ndyaca ñaha. Ñoho ra zahma cui, ta minoo corona xuhun cuan ñoho xiñi tahan tahan ra.

⁵ Ta tyayu sa ndyaa mahñu cuan quita tasa zavi ta sa cahan zavi ta inga nduzu ndihi ca. Ta ityi nuu tyayu cuan cayu usa tahan ñúhu. Ñúhu cuan cuu sa cuenda sa usa tahan cuhva iyo sii Tatyí Ii.

⁶ Ta ityi nuu tyayu cuan iyo tucu minoo sa caa tañi caa tyañuhu, zoco xiño xaan si tañi ino. Ta siconduu nu nandyaa tyayu cuan nandyaa cumi tahan quitì. Situ cuii siti nuu sii tì. Ityi nuu ti ta ityi sata ti.

⁷ Minoo ti caa ti tañi caa minoo ndicaha. Ta quitì cu uu cuan, caa ti tañi caa minoo toro. Quitì cu uñi cuan caa nuu ti tañi caa nuu rayii. Quitì cu cumi cuan, caa ti tañi caa minoo tazu sa ndava.

⁸ Ta sa cumi tahan quitì cuan iyo iñu tahan ndisi ti sa minoo minoo ti. Ta iñi siti nuu nacahnu tandihì ndisi ti. Niyaca ta ndiyaca ñá sicuita quitì cuan sa catyi ti: Yoho ra ndyaca ñaha nacahnu cuii cuun. Ii xaan; ii xaan cuun. Iyon vityi, ta ndya ta xihna cuii ñi iyon, ta cua coon tandihì cuii tyiemvu.

⁹ Tacuan zacahnu quitì cuan sii ra ndyaa nu tyayu cuan. Ra ndito tandihì cuii tyiemvu cuu ra, ta saha xaan tucu quitì cuan tyahvi ndyoo sii ra.

¹⁰ Ta cuhva sa zavaha quitì cuan cuhva cuan, i sicuiñi siti sa oco cumi tahan ra sahnu ndyaca ñaha ityi nuu ra ndyaa nu tyayu rey cuan, ta i zacahnu ra sii ra ndito tandihì cuii tyiemvu. I tava tandihì ra sahnu cuan corona ra, ta i saqui ra sii si ityi nu tyayu cuan, ta i catyi ra:

¹¹ Yoho ra ndyaca ñaha ta Ndyoo cuun sii ndi.

Ra cahnu xaan ca cuun.

Tahan si sa zacahnu xaan ndi suun ta tyaa xaan ndi yahvi suun.

Ta tahan si sa cundyaca ñohon sii tandihì cuii sa iyo.

Vatyi i zavaha moo tandihì si.

I sino si vatyi tacuan cuñi moo.

5

Ihya cahan si sa cuenda minoo libro ta sa cuenda ra cu Mvee Ticatyi ra Ndyoo

¹ Tacuan ta ziqui i ndyehi vatyi ra ndyaa tyayu mahñu, ndaha ra minoo libro ndaha siyo cuaha ra. Ndyaa letra sisi si, ta sata si. Ta iyo usa tahan sa nacazi sii si.

² Ta i ndyehi sii minoo ángel ñihi xaan, ta saa xaan cahan ra, ta catyi ra: ¿Yoo ra cuu ra cahnu sa ndisa cuii ta sii ra tahan si sa nuña ra sa nacazi libro ya? ¿Yoo ra cua nuña libro ya? Catyi ra.

³ Tacuan ta yoñi i cuu nuña libro cuan ta ndyehe sisi si. Yoñi minoo ra ñiñi xaan andivi a nu ñuhu a xu ñuhu ta cuu nuña ra sii si.

⁴ Ta i sacu xein vatyi yoñi sa cuu nuña sii si ta ndyehe sisi si.

⁵ Tacuan ta minoo ra sahnu ndyaca ñaha i catyi ra sihin: Ma vacun. Iyo minoo ra cahnu, ñiyivi ra Judá. Ta zuun tucu ñiyivi ra David cuu ra. Sa i zahacanaa maa ra, ta cuu cani ra sii sa usa tahan sa nacazi libro cuan ta nuña ra sii si.

⁶ Ta i ndyehi vatyi mahñu nu yucu tyayu ta sa cumi tahan quiti ta tandihi ra sahnu ndyaca ñaha cuan nandyaa minoo ra caa tañi caa minoo mvee ticatyi sa i sahñi ñiyivi. Usa tahan ndiqui ti, ta usa tahan siti nuu ti sa cuu cuenda sa usa tahan cuhva iyo sii Tatyí li ra Ndyoo sa tasi ra Ndyoo nacahnu ñuu ñiyivi.

⁷ Tacuan ta i sahan ra cu mvee ticatyi cuan, ta i quihin ra libro sa ñaa ra ndyaa tyayu cahnu cuan ndaha cuaha ra.

⁸ Ta cuhva i quihin ra libro cuan ta sa cumi tahan quiti cuan sihin sa oco cumi tahan ra sahnu ndyaca ñaha cuan i sicuiñi siti ra ityi nuu ra cu mvee ticatyi cuan. Tahan tahan ra cuan ndaha ra arpa ra ta ndaha ra minoo coho xuhun cuan. Sisi coho cuan cayu cutu. Ta cutu cuan cuu xico sa sica tahvi ñiyivi ra Ndyoo sii ra.

⁹ Ta cuhva sa yucu ra yucuan, i sata ra minoo yaa saa. Tyehen catyi si:
Yoho, minoo ra vaha xaan cuun.

Yucuan cuenda cuu cuhun libro ta canun sa ndazi yuhu si. Vatyí yoho, sohon sa cahñi ñiyivi suun. Satun niñun, ta sihin si zanduvohon sii ndi sihin ra Ndyoo.

Ta ñiyivi nacahnu ñuu ñiyivi cuu ndi, ta ziiñ ziiñ cuhva cahan ndi.

Ñiyivi ziiñ ziiñ tata cuu ndi.

¹⁰ I sohon cuhva sii ndi ta cuu ndi rey ta cuu ndi ra cu zutu sa cuenda ra Ndyoo, ta cua cundyaca ñaha ndi ñuu ñiyivi.

¹¹ Tacuan i sata ra cuan yaa cuan, ta ziqui i nandyehi inga saha ta siñi nduzu ángel sa nandyaa siconduu nu ndyaa tyayu cahnu ta nu yucu sa cumi tahan quití sihin sa oco cumi tahan ra sahnú ndyaca ñaha. Cuaha xaan cuaha xaan ángel cuenda millón.

¹² Saa xaan i cahan si, ta catyi si:

Ra cu mvee ticatyí sa sahní ñiyivi, ra vaha xaan cuu ra.

Yucuan cuenda iyo xaan cuhva sii ra.

Iyo xaan sa sii ra.

Iyo xaan sa siñi tuñi sii ra.

Cuu xaan cundyaca ñaha ra.

Tahan si sa zacañu xaan ñiyivi sii ra.

Ra cañu xaan ca cuu maa ra.

Catyí ángel cuan.

¹³ Ta ziqui siñi vatyí cahan tandihí sa i zavaha ra Ndyoo, sa iyo ityi ziqui, ta sa iyo nu ñuhu ta sa iyo xu ñuhu ta sa iyo sisi tyañuhu. Tandihí cuii sa i zavaha ra Ndyoo i cahan si ta catyi si:

Cahnú xaan cuu ra ndyaa tyayu cañu cuan sihin ra cu mvee ticatyí cuan.

Iyo xaan cuhva sii ra, ta cuu xaan cundyaca ñaha ra.

Tahan si zacañu yo sii ra tandihí cuii maa tyiemvu.

¹⁴ Ta sa cumi tahan quití cuan i catyi ti:

¡Nacuu si tacuan, ta nacuu si sa ndisa!

Tacuan ta tandihi sa oco cumi tahan ra sahnu ndyaca ñaha i sicuiñi siti ra, ta i zacahnu ra sii ra ndito tandihi cuii maa tyiemvu.

6

Nuña ra usa tahan sa ndazi yuhu libro

¹ Tacuan ta ziqui i ndyehi vatyí ra cu Mvee Ticatyi ra Ndyoo, i nuña ra minoo sa usa tahan sa ndazi yuhu libro cuan. Ta siñi sa cahan minoo sa cumi tahan quití sa yucu yucuan. Saa xaan i cahan ti tañi cahan zavi ta catyi ti: ¡Ñaha ihya ta ndyehun! Catyi ti.

² Ta ziqui i ndyehi minoo caballo cui. Yozo minoo ra sii ti, ta ndaha ra minoo nduva. I ñihi ra minoo corona ñoho xiñi ra vatyí sañi tahan ra ta zahacanaa ra, ta cua zahacanaa ca ra nu cuahan ra.

³ Ta ra cu Mvee Ticatyi i nuña ra sa cu uu sa ndazi yuhu libro cuan. Ta siñi sa cahan sa cu uu quití cuan, ta catyi ti: ¡Ñaha ta ndyehun!

⁴ Tacuan ta i quita inga caballo. Caballo cuaha cuu ti. Ta ra yozo sii ti, iyo cuhva sii ra quindyaa ra cuhva vaha yucu ñiyivi ñuu ñiyivi. Ta cua quisaha cahñi ñiyivi sii tahan ñu. Ta ra yozo caballo cuan i ñihi ra minoo espada cahnu xaan.

⁵ Yaha cuan ta ziqui i nuña ra cu Mvee Ticatyi cuan sa cu uñi sa ndazi yuhu libro cuan ta siñi sa cahan sa cu uñi tahan quití cuan, ta i catyi ti: ¡Ñaha ta ndyehun! Ta i ndyehi inga caballo toon. Ta ra yozo sii ti ñaa ra minoo ticatya.

⁶ Ta mahñu nu yucu sa cumi tahan quití cuan, siñi minoo nduzu tañi cahan ñiyivi ta catyi si: Minoo kilo nuñi, yahvi xaan cua cundyaa si. Ta tacuan tucu siti cebada, yahvi xaan cua cundyaa si. Zoco cua coo cuaha azetye ta vino. Catyi nduzu cuan.

⁷ Cuhva sa nuña ra cu Mvee Ticatyi sa cu cumi tahan sa ndazi yuhu libro cuan, i siñi vatyi cahan sa cu cumi tahan quitì cuan ta catyi ti: ¡Ñaha ta ndyehun!

⁸ Ta i ndyehi sii minoo caballo cuaan. Ta ra sa yozo sii ti, nañi ra Tuhun Sihi Ñiyivi. Ta ityi sata ra vasi inga ra sa nañi Andyaya. I ñihi ra cuan cuhva ziqui zuhva ñuu ñiyivi sa cahñi ra ñiyivi. Sahñi ra sii ñu sihin cuhva i zacanda ra cuatyti ta sihin tama, ta sihin cuehe ta sihin quitì xaan.

⁹ Yaha cuan, ta ziqui i nuña ra cu Mvee Ticatyi sa cu ohon tahan sa ndazi yuhu libro cuan, ta i ndyehi minoo altar, ta xuu si i ndyehi añima ñiyivi i sihi sa cuenda Tuhun Ndyoo ta sa cuenda sa nacatyti xaan ñu Tuhun Ndyoo sihin ñiyivi.

¹⁰ Ta i cana saa ñu sihin minoo nduzu saa xaan, ta catyi ñu: Zutu mañi yuu, ii xaan moo, ta ndoo xaan zavohon, ¿ta ama ta cua tyicuhvon sii ñiyivi ta cua tasi tuñun sii ñiyivi ñuu ñiyivi vatyi maa ñu cuu ñu i sahñi sii ndi? Catyi ñu.

¹¹ Tacuan i cuu si, ta i saha ra zahma cuisu ndihvi tandihi ñu cahan, ta i catyi ra sihin ñu vatyi naquitatu ñu zuhva ca quivi vatyi cumañi ca casi tahan ñu, tandihi ca ñu sa cua cahñi ñiyivi sa cuenda ra Cristo cuhva i sihi maa ñu.

¹² Ta ziqui i ndyehi vatyi sa nuña ra cu Mvee Ticatyi sii sa cu iñu tahan sa ndazi yuhu libro cuan. Sa yaha i nuña ra sii si, ta ziqui i taan minoo sa ñihi xaan. I ndutoon xaan ñicandyi tañi zahma toon. Ta luna, i nducuaha si tañi caa niñi.

¹³ Ta tiñoos sa iyo andivi, i canacoyo ti ndya nu ñuhu tañi coyo tandihi yucu vixi tatu nu yutya si tatu ñihi xaan caa tatyti.

¹⁴ Ta ziqui i ndata zava yutyti andivi, ta i natuu si tañi natuu minoo tutu. Ta tandihi yucu ta tandihi ñuhu sa ndyaa mahñu tyañuhu, i nacanda si ta i nazama si nu ndyaa si.

¹⁵ Ta tandihi ra cu rey ta ra nahnu ta ra cuca ta ra ñiñi ta ra ndyaca ñaha sihin tandihi ra cu muzu ta tandihi inga ñiyivi ndya vaha ñi, cua quihvi xehe ñu sisi ñuhu ta sisi yavi yuu ta ticui yuu sa iyo yucu.

¹⁶ Ta cua cahan ñu sihin yucu ta sihin yuu, ta catyi ñu: Canacava ndo ziqui ndi, ta tyixehe ndo sii ndi sii ra ndyaa tyayu cahnu cuan ta sii ra cu Mvee Ticatyi cuan vatyí sa cuxaan xaan ra vityi.

¹⁷ Sa saa quivi cuxaan xaan ra sa ndisa, ta yoñi cua cuu cundyee iñi sii si. Catyi ñu.

7

Ñiyivi hebreo sa cuu ñiyivi ra Ndyoo sa ndisa

¹ Yaha cuan ta ziqui i ndyehi cumi tahan ángel. Nandyaa ra sa cumi tahan siqui ñuu ñiyivi, ta ñá saha ra yaha tatyí. Yucuan cuenda ñá cuu cava tatyí ñuu ñiyivi ta nu nu tyañuhu ta nu nu yutu. Ñahñi maa tatyí i caa.

² Ta i ndyehi sii inga ángel. Vasi ra ndya ityi caña ñicandyi, ta ndyizo ra zeyu ra Ndyoo ndito. I cana saa ra ta cahan ra sihin inga cumi tahan ángel cuan vatyí sa cumi tahan ra cuan iyo cuhva sii ra sa zatívi ra ñuu ñiyivi ta tyañuhu.

³ Zoco ángel sa vasi cuan, i catyi ra sihin ra: Cuatu noo ndo. Ma zatívi ñaha ndo sii ñuu ñiyivi ta sii tyañuhu ta nu sii yutu ndya cua tyaa xihne zeyu ra Ndyoo Zutu yo yiqui nuu ñiyivi sa cuu muzu maa ra Ndyoo.

⁴ Tacuan i cuu si, ta siñi nacatyí ra yozo tahan ñiyivi i tyaa ra zeyu cuan. Ta cuu si minoo ziendu uu xico cumi mil ñiyivi sisi tandihi sa usi uu ityi ñiyivi hebreo.

⁵ Usi uu mil ñu cuu ñu ñiyivi ra Judá. Usi uu mil ñu cuu ñu ñiyivi ra Rubén. Usi uu mil ñu cuu ñu ñiyivi ra Gad.

⁶ Usi uu mil ñu cuu ñu ñiyivi ra Aser. Usi uu mil ñu cuu ñu ñiyivi ra Neftalí. Usi uu mil ñu cuu ñu ñiyivi ra Manasés.

⁷ Usi uu mil ñu cuu ñu ñiyivi ra Simeón. Usi uu mil ñu cuu ñu ñiyivi ra Leví. Usi uu mil ñu cuu ñu ñiyivi ra Isacar.

⁸ Usi uu mil ñu cuu ñu ñiyivi ra Zabulón. Usi uu mil ñu cuu ñu ñiyivi ra José. Ta usi uu mil ñu cuu ñu ñiyivi ra Benjamín.

Ndyehé ra cuaha xaan ñiyivi ñoho zahma cuisí

⁹ Yaha cuan ta ziquí i ndyehi sii cuaha xaan ñiyivi. Ñiyivi tandíhi cuii tata cuu ñu ta tandíhi cuii nación ta tandíhi cuii ñuu. Ta ziiñ ziiñ yuhu cahan ñu, tandíhi nuu zahan ta tyehen ñi sa iyo ñuu ñiyivi. Nandyaa ñu cuan ityi nuu tyayu cahnu, ta nandyaa ñu ityi nuu ra cu Mvee Tícatyi. Cuaha xaan cuaha xaan ñiyivi cuu ñu ndya cuhva yoñi cuu cahvi sii ñu. Ñoho ñu zahma cuisí, ta ñaa ñu ndaha ticaha.

¹⁰ Tandíhi ñu cana saa ñu sihin minoo nduzu saa xaan, ta catyi ñu:

Ra Ndyoo, ra ndyaa tyayu cahnu cuu ra zacacu sii ndi,

Ta ra cu Mvee Tícatyi cuu ra zacacu sii ndi.

Catyí ñu.

¹¹ Ta tandíhi cuii ángel cuan nandyaa ra siconduu ra nu ndyaa tyayu cahnu cuan ta nu yucu tandíhi ra sahnu ndyaca ñaha ta nu yucu sa cumi tahan quítí. Ta tandíhi cuii ángel cuan i sicava ndyayu ra nu ñuhu ityi nuu tyayu cahnu cuan, ta i zacahnu ra sii ra Ndyoo.

¹² Ta i catyi tandíhi ángel:

Yoho Ndyoo Zutu ndi, nazacahnu xaan maa ndi suun.

Tyaqui xaan coon. Cuaha xaan sa siñi tuñi iyo suun.

Nacuhva xaan ñiyivi tyahvi ndyoo suun, ta nazacahnu ñu suun.

Cuaha xaan cuhva iyo suun, ta cuaha xaan sa ndyaca ñohon.

Ta nacuu si tacuan, ta nacuu si sa ndisa tandihi cuii tyiemvu.

¹³ Tacuan i cuu si, ta ziqui minoo ra sahnū ndyaca ñaha i ndaca tuhun ra sii, ta catyi ra: ¿Yoo ñiyivi cuu ñu sa ñoho zahma cui si ña? ¿Ta ndya ityi i quisi ñu? Catyi ra.

¹⁴ Ta i catyi sihin ra: Tata, sa sito moo. Ta ziqui i catyi ra sihin mi: I quita ñu ndya nu iyo tundoho cahnu xaan. Sa nacatya ñu zahma ñu ta nducuisi zahma ñu sihin niñi ra cu Mvee Ticatyi. (Cuñi si catyi si vatyi sa nduvaha añima ñu sa cuenda ra Cristo.)

¹⁵ Ta vityi nandyaa ñu ityi nuu tyayu maa ra Ndyoo. Ndyiyaca ta ñiyaca zatyiño ñu tyiño ra sisi vehe nu zacahnu ñiyivi sii ra. Ta maa ra sa ndyaa tyayu cahnu cuan zacuenda ra sii ñu vatyi ndyaa ra sihin ñu.

¹⁶ Ma cuzoco ca ñu. Ta ma cu-ityi ca ñu. Ma cahmi ca ñicandyi sii ñu, ta ma quehe ca yoco sa ihñi sii ñu.

¹⁷ Vatyi ra cu Mvee Ticatyi, ra ndyaa yatyi ñi tyayu cahnu cuan, cua zacuenda ra sii ñu tañi sa mvee ticatyi zono ra cuu sii ñu, ta cua cundyaca ra sii ñu nu iyo ndutya coho ñu, ta cua cundito ñu tandihi cuii tyiemvu. Ta cua zanaa ra Ndyoo tandihi cuii tucuihya iñi sii ñu.

8

Nuña ra sa cu usa tahan sa ndazi yuhu libro

¹ I nuña ra cu Mvee Ticatyi sii sa cu usa tahan sa ndazi yuhu libro, ta cuhva cuan i cutaxi gloria tañi zava ora.

² Ta ziqui i ndyehi vatyi sa usa tahan ángel sa nandyaa ityi nuu ra Ndyoo, i ñihi minoo minoo ra minoo cutu.

³ Ta ziqui i quisi inga ángel, ta i sicuiñi ndyaa ra ityi nuu altar. Ñaa ra minoo cuun xuhun cuaan. Ta i ñihi ra cuaha xaan cutu vatyi cua cahmi ra sii si nuu altar xuhun cuaan

sa ndyaa ityi nuu tyayu cahnu. Cua cahmi ra sii si ityi nuu ra Ndyoo cuhva sa cahan tandihi ñiyivi sa cuu cuenda ra Ndyoo sihin ra. Ta cua quihin ra Ndyoo xico cutu ta oración cuan.

⁴ Ta i quita ñuhma cutu cuan sisi sa ndaha ángel cuan, ta i ndaa si ndya nuu ra Ndyoo ñi sihin oración sa zavaha ñiyivi sa cuu cuenda ra.

⁵ Ta ziqui i zacutu ángel cuan cuun cuan sihin ñúhu sa cayu nu altar. Ta i cañi ra ñúhu cuan nu ñuhu ñiyivi. Ta sicoo minoo nduzu ñihi xaan tañi cahan zavi, ta sicoo xaan inga nduzu ta tasa zavi, ta i taan ndihi ca.

Tivi ángel cuan cutu

⁶ Tacuan i cuu si, ta i nacundyaa listo tandihi sa usa tahan ángel cuan vatyí cua tivi ra cutu ra.

⁷ Ta ángel sa xihna ñi cuan i tivi ra cutu ra, ta zaca noo yuu zavi ta ñúhu ta ñiñi i canacava nu ñuhu ñiyivi. Ta i cayu sa yatyí zava ñuu ñiyivi sihin yutu ta cuhu.

⁸ Ta ziqui sa cu uu ángel cuan, i tivi ra cutu ra, ta i canacava tañi minoo yucu cahnu sisi tyañuhu. Cayu si i canacava si. Ta sa yatyí zava tyañuhu i nduu si ñiñi.

⁹ Ta quití sa iyo sisi tyañuhu nu nduu ñiñi cuan, i sihi ti. Ta i tivi cuaha xaan barco.

¹⁰ Tacuan ta ziqui i tivi tucu ángel sa cu uñi cuan cutu ra ta i canacava minoo tiñoó cahnu xaan. Cayu xaan ti tañi minoo ñúhu. I canacava ti nuu sa yatyí zava yuu sa iyo ñuhu ñiyivi ta nu cuaha xaan zoco ndutya.

¹¹ Nañi tiñoó cuan Ajenjo vatyí ndu-uva tandihi ndutya nu canacava ti, ta cuaha xaan ñiyivi i sihi vatyí sihi ñu ndutya cuan, ta uva xaan si.

¹² Tacuan ta i tivi tucu sa cu cumi tahan ángel cuan cutu ra. Cuhva cuan ta i tivi sa yatyí zava ñicandyi ta sa yatyí zava yoo ta sa yatyí zava tiñoó. I nduñaa sa yatyí zava ñicandyi ta sa yatyí zava yoo ta sa yatyí zava tiñoó.

Yucuan cuenda ñá ndundisi vaha ca ora, ta i nduñaa ca sa sa cuaa.

¹³ Ta ziqui i ndyehi vatyí ndava minoo ángel ta cuahan ra zava mahñu andivi. Ta saa xaan i cahan ra ta siñi sa cahan ra. Tyehen catyi ra: ¡Ndahvi ñi cuu ñiyivi iyo ñuu ñiyivi!, vatyí sa cuñi tiví inga uñi tahan ángel cutu ra.

9

¹ Tacuan i cuu si, ta ziqui ángel cu ohon cuan i tiví ra cutu ra, ta i ndyehi sii minoo ra caa tañi caa minoo tiño. I quita ra ndya andivi, ta i canacava ra ndya nu ñuhu. Ta ñaa maa ra ndaha ticui sa cuu nuña yavi cono xaan nu ñoho ñiyivi zavaha sa ña vaha.

² Ta i nuña ra sii si, ta i quita ñuhma tañi quita ñuhma minoo nu cayu siin. Ta i nduñaa ñicandyi, sihin ñuhma sa quita yavi cuan, ta ñuhma xaan i nduu nacahnu.

³ Ta i quita quití tañi caa tica sisi ñuhma cuan, ta i ndava ti ñuu ñiyivi. Ta quití xaan cuu ti, tañi xaan tizuhma sa iyo nu ñuhu.

⁴ Ta tica xaan cuan, cuu zandyehe ti tundoho sii tandihi ñiyivi sa ñahñi zeyu ra Ndyoo ndyaa yiqui nuu. Zoco ma cuu zativi ti cuhu ta nu yutu sa iyo ñuu ñiyivi.

⁵ Ta ña cuu cahñi ti sii ñiyivi. Maa sa ndyehe ñi ñu tundoho ohon yoo. Cua zandyehe quití cuan tundoho sii ñu tañi zandyehe tizuhma tundoho sii yo vatyí cua tyaa ti sii ñu.

⁶ Quivi cuan cua cuñi ñiyivi sa cuu ñu, zoco ma ñihi ñu cuhva. Cua nanducu xaan ñu cuhva cuu ñu, zoco ma cuu cuu ñu.

⁷ Tica cuan caa ti tañi caa caballo nahnu. Quití cuahan nu iyo cuatyí. Ta xiñi ti caa si tañi sa ñoho minoo corona xuhun cuaan. Ta nuu ti caa tañi caa nuu ñiyivi.

⁸ Ixi xiñi ti caa tañi caa ixi xiñi ñu zihí. Ta noho ti caa tañi caa noho ndicaha.

⁹ Ta iyo minoo zoo ti ndava xaan si tañi caa. Ta tatu cua ndava ti, cuaha xaan nduzu zavaha ndisi ti tañi nduzu zavaha cuaha xaan carreta sa xita caballo tatu cuahan ti nu iyo cuatyí.

¹⁰ Zuhma ti cuu tañi zuhma tizuhma. Iyo minoo iñu xaan nuu si. Ta sihin zuhma ti cua zandyehe ti tundoho sii ñiyivi ohon yoo.

¹¹ Iyo ra ndyaca ñaha sii tica xaan cuan. Zuun ra cuu ra sa ndyaca ñaha yavi nu ñoho ñiyivi i zavaha sa ña vaha. Nañi ra Abadón sihin zahan hebreo. Ta ñiyivi cahan zahan griego catyi ñu vatyí Apolión nañi ra. Cuñi si catyi si ra zatívi.

¹² Yucuan cuu sa xihna ñi tundoho. Ndyaa coo uu tahan ca.

¹³ Ra ángel cu iñu cuan i tiví ra cutu ra ta siñi nduzu cahan minoo ra. Quita nduzu cuan nu ndyaa tandihi sa cumi tahan tutu altar xuhun cuan sa ndyaa ityi nuu ra Ndyoo.

¹⁴ Ñaa ángel cu iñu cuan cutu ra, ta i catyi ra cahan cuan sihin ra: Ndasun sii sa cumi tahan ángel nuhñi nu ndyaa yutya cahnu Eufrates.

¹⁵ Ta tacuan ta i ndasi sa cumi tahan ángel vatyí sa ndatu listo ra sa cuenda cuhva cuan ta sa cuenda quívi cuan ta sa cuenda yoo cuan ta cuiya cuan. Ta sa tahan si cuhva sa ndatu xaan ra, ta cua zavaha ra tyiño sa tahan si sii ra. Cua cahñi ra sa vatyí zava ñiyivi ñuu ñiyivi.

¹⁶ I ndyehi cuaha xaan zandaru ángel cuan; yozo ra caballo ta cuahan ra. Ta siñi vatyí uu ziendu millón ra cuu ra.

¹⁷ Tyehen cuu cuhva caa caballo cuan sisi sa i ndyehi. Ra yozo sii ti ñoho minoo caa yiqui ndyica ra. Iyo si cuaha si. Iyo si azu si, ta iyo si cuan si. Xiñi caballo cuan caa si tañi caa xiñi ndicaha. Ta yuhu ti quita ñúhu ta ñuhma ta azufre.

¹⁸ Ta sihin ñúhu ta ñuhma ta azufre sa quita yuhu caballo cuan, i sihi sa yatyi zava ñiyivi ñuu ñiyivi.

¹⁹ Vatyí iyo cuhva sii tí sihin yuhu tí ta sihin zuhma tí. Zuhma tí caa tañi caa coo sihin xiñi tí. Ta sihin si zañicuehe tí sii ñiyivi.

²⁰ Zoco numaa sihi xaan ñiyivi sihin tundoho cuan, zoco inga ñiyivi sa ñá sihi, ñá ndu-uu iñi ñu cuatyí ñu. Ñá zaña ñu sa zacahnu ñu sii cuihna ta sii ndyoo xuhun cuaan ta ndyoo xuhun cuisi ta ndyoo caa ta ndyoo yuu ta ndyoo yutu. Zacahnu ñu sii si vazú ña ndyehe si ta ña siñi si ta ña cuu caca si.

²¹ Ta ñá zaña ñu tuhun sa sahñi ñu sii ñiyivi ta sa zatazi ñu ta sa zuhu ñu ta sa quixi rayi sihin ñaha ta ñá tandaha ra ta sa quixi ra sihin ñazihí inga ra. Ñá zaña ñu sii tandihí cuii cuatyí zavaha ñu.

10

Minoo ángel sa ndyizo minoo libro luhlu

¹ Tacuan ta ziquí i ndyehi sii inga ángel ñihi xaan. I quita ra andiví ta vasi noo ra ndya nu ñuhu. Ñoho ra sisi minoo vico, ta ñoho minoo coo yahndyi xiñi ra. Ndisi xaan nuu ra tañi ñicandyi, ta saha ra ndisi xaan si tañi cayu ñúhu.

² Ta ndaha ra minoo libro luhlu, ta nuña si. Ta i sañi ra saha siyo cuaha ra nu tyañuhu, ta i sañi ra saha siyo zatyi ra nu ñuhu.

³ Ta ziquí i cana saa ra sihin minoo nduzu ñihi xaan tañi tana minoo ndicaha. Cuhva sa cana saa ra, i siñi usa tahan nduzu tañi nduzu zavi.

⁴ Ta sa yaha cahan zavi cuan ta ziquí cua tyei sii si, zoco siñi mino nduzu sa quita andiví ta tyehen catyi si sihin: Cucumi xehun cuhva i cahan sa usa tahan nduzu zavi cuan, ta ma tyoon sii si.

⁵ Ta ziqui i ndyehi ángel sa sañi saha siyo cuaha ra nu tyañuhu ta saha siyo zatyí ra nu ñuhu vatyí i zandaa ra ndaha siyo cuaha ra ndya andiví.

⁶ Ta i tyiñaha ra Ndyoo. Cahan ra sa cuenda ra Ndyoo ra ndito tandihí cuií tyiemvu, ra i zavaha andiví ta ñuhu ñuu ñiyiví ta tyañuhu ta tandihí cuií sa iyo. Ta i catyí ángel cuan: Sa cua ndihí tuhun

⁷ vatyí tatu sa quisaha tiví ra ángel cu usa cuan cutu ra, cuñi si catyí si vatyí sa yaha zavaha ra Ndyoo cuhva xehe sa cua zavaha ra tañi sa zacoto ra sii ra cu muzu ra, ra cu profeta.

⁸ Tacuan i catyí ángel cuan, ta ziqui i siñi tuqui nduzu sa tuhve siñi. Minoo nduzu sa quita andiví cuu si, ta i cahan si sihin inga saha, ta catyí si: Cuahan ta cuhun libro luhlu sa ndaha ángel ra nandyaa nu tyañuhu ta nu ñuhu ñuu ñiyiví. Catyí ra.

⁹ Ta i sehin nu nandyaa ángel cuan, ta i sique libro luhlu cuan sii ra, ta i catyí maa ra sihin: Cuhun sii si, ta casun sii si. Vixi xaan cua cuu si sisi yuhun tañi tyahiñu ñuñu. Zoco cua ndu-uva xaan si sisun.

¹⁰ Ta tacuan i zavehi. I quihin libro luhlu sa ndaha ángel cuan, ta i sasi sii si. Sisi yuhi vixi xaan i cuu si tañi tyahiñu, zoco i ndu-uva xaan si sisi sa yaha sasi sii si.

¹¹ Ta ziqui i catyí ra sihin: Vityi cuñi si sa nacatyí moo cuhva catyí ra Ndyoo nu libro cuan yozo caa cua cuu si sa cuenda cuaha xaan ñiyiví ta cuaha xaan nación ta sa cuenda ñiyiví cahan ziiñ zahan ta sa cuenda ra ndyaca ñaha sii ñu, ndihí ca.

11

Uu tahan ra saha sa ndaa

¹ Tacuan ta ziqui i saha ra minoo tuñiñ sii, ta cua tyicuhve sihin si, ta i catyí ángel cuan sihin: Nduviton ta

tyicuhvon vehe ñuhu ra Ndyoo ta altar si ta cahvun yozo tahan ñiyivi zacahnu sii ra Ndyoo yucuan.

² Zoco nu cuu nuquehe vehe ñuhu, ma tyicuhvon vatyi cua ndoo si cuenda ñiyivi sa yivi ñiyivi hebreo cuu, ta cua zandiquiñi caa ñu sii ñuu vaha xaan ya uu xico uu yoo.

³ Ta cua tasi sii uu tahan ra cua cuhva sa ndaa sa cuenda mi. Cua ndihvi ra zahma toon, ta cua cahan ra sa cuenda mi mil uu ziendu uñi xico quivi.

⁴ Sa uu tahan ra ya cua cuu ra tañi uu tahan yutu olivos ta cua cuu ra tañi uu tahan candelero sa ndyaa ityi nuu ra Ndyoo ra ndyaca ñaha sii tandihi yo.

⁵ Tatu iyo ñiyivi cuñi cuhva tundoho sii ra, cua quita ñuhu yuhu ra ta cua cahmi si sii ñiyivi cuxaan sii ra. Cuhva cuan cua cuu ñiyivi tatu cuñi ñu cuhva ñu tundoho sii ra.

⁶ Sa uu tahan ra ya, iyo cuhva sii ra ta cuu cazi ra andivi ta ma coon zavi tandihi quivi sa cua cahan ra sa cuenda ra Ndyoo. Ta iyo tucu cuhva sii ra sa nazama ra ndutya ta cua nduu si niñi, ta cua cuu zandyehe xaan ra tundoho sii ñiyivi. Cua quihin cuehe sii ñu, ta cua coo inga tundoho sii ñu yozo cuhva cuñi maa ra.

⁷ Zoco quivi sa yaha saha ra tandihi sa ndaa, cuhva cua nacatyi ra sihin ñiyivi, ta ziqui cua quita minoo quiti xaan sisi yavi nu ñoho ñiyivi zavaha sa ña vaha, ta cua cahñi tahan ti sihin ra, ta cua zahacanaa ti ta cua cahñi ti sii ra.

⁸ Cua cava coño ñuhu ra ityi cahnu ñuu cahnu nu i sahñi ñiyivi sii ra ndyaca ñaha sii yo. Catyi tucu ñiyivi vatyi nañi ñuu cuan Sodoma ta nañi si Egipto vatyi cuaha xaan cuatyi zavaha ñiyivi ñuu cuan.

⁹ Ta uñi quivi zazava ñiyivi ziiñ ziiñ ñuu ta ziiñ ziiñ tata ta ñiyivi ziiñ ziiñ nación, ñu cahan ziiñ ziiñ zahan cua ndyehe ñu sii coño ñuhu ra, ta ma cuhva ñu sa quihvi si ñuhu.

¹⁰ Ta zii xaan cua cuñi ñiyivi ñuu ñiyivi vatyi sihi ra cuan. Cua cuzii xaan iñi ñu, ta cua tasi ñu regalo sii amigo ñu vatyi sihi uu tahan ra saha sa ndaa cuan ta zayanga xaan ra sii ñu.

¹¹ Zoco cua yaha uñi quivi zazava, ta ziqui cua zandoto ra Ndyoo sii ra, ta cua nduvita ra inga saha. Ta tandihi ñiyivi ndyehe, cua yuhu xaan ñu.

¹² Ta ziqui sa uu tahan ra saha sa ndaa, cua cuiñi ra minoo nduzu saa xaan sa quita andivi, ta cua catyi si sihin ra: Ñaha ndo. Ndaa ndo ihya. Catyi si. Ta cua ndaa ra ndya andivi sisi minoo vico, ta cua ndyehe ra xaan iñi sii ra cuhva cuan.

¹³ Ta zuun ñi caa cuhva cuan i taan minoo sa ñihi xaan, ta i nacoyo xaan vehe minoo parte ñuu cuan, ta i sihi usa tahan mil ñiyivi sa cuenda sa taan cuan. Ta ñiyivi sa nandoo i yuhu xaan ñu, ta i zacahnu ñu sii Ndyoo ra ndyaa andivi.

¹⁴ Tacuan cua cuu sa cu uu tundoho, ta sa yatyi cua coo tucu sa cu uñi tundoho.

Tivi ángel sa cu usa cuan cutu ra

¹⁵ Tacuan ta ziqui i tivi ángel sa cu usa cuan cutu ra, ta ziqui saa xaan i quisaha cahan ñiyivi sisi gloria, ta i catyi ñu: Vityi cua cundyaca ñaha ra Ndyoo ta ra Cristo sii tandihi sa i sindyaca ñaha ñiyivi. Ta cua cundyaca ñaha ra tandihi cuii maa tyiemvu.

¹⁶ Ta sa oco cumi tahan ra sahnu, ra ndyaa nu tyayu ityi nuu ra Ndyoo, i sicava ndyayu ra, ta i zacahnu ra sii ra Ndyoo.

¹⁷ Tyehen i catyi ra:

Nacuhva ndi tyahvi ndyoo suun, Ndyoo ra ndyaca ñaha, ra iyo tandihi cuii cuhva sii.

Moo cuu ra sa iyo nu quisaha si, ta ndito moo vityi, Ta cua cunditon tandihi cuii tyiemvu.

Nacuhva ndi tyahvi ndyoo suun vatyi cahnu xaan cuhva iyo suun,

Ta vityi sa quisaha cundyaca ñaha moo sii tandihi.

¹⁸ I cuxaan xaan ñiyivi ñuu ñiyivi sihin moo, zoco vityi sa saa quivi cua cuxoon sihin maa ñu.

Vityi sa saa si quivi cua tyicuhvon sii ñiyivi i sihi,

Zoco cua cuhvon sa vaha sii ra cu profeton ta sii ra cu muzun,

Ta cua cuhvon sa vaha sii tandihi ñiyivi cuñi xaan suun ta sii ñu yuhu suun vazu cahnu ñu a vazu luhlu ñu.

Ta sa saa si cuhva cua zanaa moo sii ñiyivi i zativi ñuu ñiyivi.

¹⁹ Tacuan i catyi tandihi ra sahnu ndyaca ñaha ta ziqui i nuña yuvehe vehe maa ra Ndyoo sa iyo andivi, ta sisi vehe ra i ndyehi minoo satu sa cuenda tyiño sahnu i zandaa ra Ndyoo. Ta i sicoo xaan tasa zavi ta nduzu ñihi, ta cahan zavi. Ta i taan, ta i coon xaan yuu zavi.

12

Cuhva i zavaha minoo dragón sihin minoo ñaha

¹ Tacuan i cuu si, ta ziqui i sicoo minoo sa iyo cahnu xaan andivi. I ndyehi sii minoo ñaha, ta zahma ña cuu ñicandyi ta sañi ña nu yoo. Iñi usi uu tahan tiño xañi ña, ta cuu si corona ña.

² Ñoho zehe ña, ta sacu saa ña. Uhvi sisi ña vatyi sa cuñi cacu si.

³ Ta ziqui i quituu tucu inga sa iyo andivi. I ndyehi sii minoo dragón cahnu. Cuaha ti, ta iyo iñu tahan xiñi ti. Usi tahan ndiqui ti. Ta ñoho minoo corona tahan tahan xiñi ti.

⁴ I xita cañoho ti sa yatyi zava tiño andivi sihin zuhma ti, ta i cañi ti sii ti nu ñuhu ñuu ñiyivi. Ta ziqui i sicuñi ndyaa ti ityi nuu ñaha sa cuñi cacu zehe vatyi cua casi ti sii zehe ña tatu sa cacu si.

⁵ Ta i zacacu ña sii zehe ña, ta rayi cuu ra, ta ityi nuu ca ñihi xaan cua cundyaca ñaha ra sii tandihi ñiyivi ñuu ñiyivi. Ta i quihin ra Ndyoo sii zehe ña, ta i sindyaca ra sii ra ndya nu ndyaa maa ra.

⁶ Ta ziqui i sino ñaha cuan, ta i ndihvi ña sisi cuhu minoo nu sa i zanduvaha maa ra Ndyoo cuenda ña vaty yucuan cua casi ña mil uu ziendu uñi xico quivi.

⁷ Ta ziqui i sicoo minoo cuaty andivi. Minoo ángel cahnu, ra sa nañi Miguel sihin ángel sa ndyaca ñaha ra, i sahñi tahan ra sihin dragón cuan ta sihin ángel ndihi sihin ra dragón cuan.

⁸ Ta ñá cuu zahacanaa dragón cuan. Yucuan cuenda ñá cuu ca ndoo quití cuan andivi.

⁹ I tava ra Ndyoo sii ra andivi, ta i quisi ra ñuu ñiyivi sihin ángel sa sino iñi sii ra vaty i tava tucu ra Ndyoo sii tandihi ra cuan. Ta ra dragón cuan, zuun ñi ra cuu coo ta sa naha, ta nañi ra cuihna, ta nañi ra Satanás, ta zandavi ñaha ra sii tandihi cuii ñiyivi ñuu ñiyivi.

¹⁰ Ta ziqui i siñi vaty saa xaan cahan minoo ra andivi, ta catyi ra: Vityi sa saa cuhva zacacu ra Ndyoo sii ñiyivi. Vityi iyo xaan cuhva sii ra, ta ndyaca ñaha xaan ra, ta tacuan tucu ra Cristo vaty saha xaan ra Ndyoo cuhva sii ra. Tacuan cuu si vityi vaty i tava ra Ndyoo sii cuihna, ta maa cuihna cuu ra sahan ityi nuu ra Ndyoo ta tyaa ra cuaty sata ñu sino iñi ndiyiyaca ta ñiyaca.

¹¹ Zoco i zahacanaa ñiyivi sino iñi sii ra Ndyoo sii cuihna vaty i sati ra cu Mvee Ticyti ra Ndyoo niñi ra. Ta i zahacanaa tucu ñu sii ra vaty i nacaty ñu sihin ñiyivi cuhva i sino iñi ñu sii ra Ndyoo, ta ñá yuhu ñu sa cuu ñu cuenda ra.

¹² Yucuan cuenda cuzi xaan iñi ndo, ndoho sa iyo andivi, zoco ndahvi ndoho sa iyo ñuu ñiyivi ta ndoho sa

iyó tyañuhu vatyi sa i noo cuihna ndya nu ndyaa ndo. Ta cuxaan xaan ra vatyi sito ra vatyi ñahñi ca quivi ra.

¹³ Ta cuhva sa ndyehe ra dragón cuan vatyi i zavita ra Ndyoo sii ra ndya ñuu ñiyivi ya, ta ziqui i quisaha zayanga ra sii ñaha sa i zacacu sii lee cuan.

¹⁴ Ta i saha ra Ndyoo uu tahan ndisi sii ñaha cuan tañi sa iyo sii minoo tazú cahnu. Yucuan cuenda i cuu ndava ña, ta i quihvi ña sisi cuhu nu cua ñihi ña sa casi ña uñi cuiya zazava, ta ma nañihi coo cuan sii ña.

¹⁵ Zoco coo cuan, i tava ti cuaha xaan ndutya yuhu ti, ta i nduu si tañi minoo yuu, ta cua zatyañi si sii ñaha cuan.

¹⁶ Zoco i tyindyee ñuhu sii ña vatyi i ndata ñuhu, ta i quihvi ndutya sa i tava coo cuan sihin yuhu ti.

¹⁷ Ta ziqui i cuxaan xaan coo cuan sihin ñaha cuan, ta yucuan cuenda i quita ti ta cuahan ti vatyi cua cahñi tahan ti sihin tandihi inga ñiyivi sa cuu zehe ñaha cuan. Maa ñu cuu ñiyivi sa zavaha cuhva catyi ra Ndyoo. Ta ndyico ñu sii sa ndisa sa i zañaha ra Jesucristo.

13

Uu tahan quití quiñi caa

¹ I sicuiñi ndyei nu ñiyiti yuhu tyañuhu, ta i ndyehi vatyi minoo quití quiñi caa i quita sisi tyañuhu. Usa tahan xiñi ti, ta usi tahan ndiqui ti. Tahan tahan ndiqui ti ñoho minoo corona. Ta tahan tahan xiñi ti ndyizo si minoo tuhun quiñi.

² Quiti sa i ndyehi, caa ti tañi caa minoo cuiñi. Zoco saha ti caa tañi saha oso, ta yuhu ti cuu tañi yuhu ndicaha. Ra dragón saha cuhva maa ra sii ti. Saha ra sa cundyaca ñaha ti, ta sa coo xaan cuhva sii ti.

³ Minoo xiñi quití cuan, ndyehi vatyi sa ñicuehe si, ta yucuan cuenda cuñi cuu ti. Zoco i nduvaha ti nu ñicuehe

tí, ta iyo xaan i cuñi tandihi ñiyivi ñuu ñiyivi, ta i syndyico ñu sii quití quiñi caa cuan cuhva i ndyehi.

⁴ Cua zacahnu ñu sii ra dragón vatyí saha xaan ra cuhva sii quití cuan, ta cua zacahnu tucu ñu sii quití cuan, ta catyi ñu: Yoñi sa iyo cuhva sii tañi iyo cuhva sii quití ya. Tatu cahñi tahan ñiyivi sihin tí, zoco ma zahacanaa ñu sii tí.

⁵ Saha dragón cuan vatyí zacahnu quití cuan zuun ñi sii maa tí sihin cuhva cahan tí, ta cua cahan tí ndya vaha ñi sii ra Ndyoo. Ta uu xico uu yoo cua cundyaca ñaha tí.

⁶ Ta quiñi xaan cua cahan tí sii ra Ndyoo, ta cua cahan tí ndya vaha ñi sii zivi ra Ndyoo ta cuenda nu ndyaa ra Ndyoo ta cuenda tandihi ñu sa iyo andivi.

⁷ Ta cua ñihi tí cuhva cahñi tahan tí sihin ñiyivi ñoho cuenda ra Ndyoo, ta cua zahacanaa tí. Ta cua ñihi tí cuhva cundyaca ñaha tí sii tandihi ñiyivi ñuu ñiyivi vazu ziiñ ziiñ tata ñu ta ziiñ ziiñ zahan cahan ñu ta ziiñ ziiñ ñuu ñu.

⁸ Ta ra cu Mvee Ticatyi ra Ndyoo, cuee ca sa sino ñuu ñiyivi ta sa tyaa ra Ndyoo cuhva vatyí cua cuu ra, ta cumi ra minoo libro ndyaa zivi ñiyivi cua cacu. Ta tandihi ñiyivi ñuu ñiyivi tatu ña ndyaa zivi ñu nu libro cuan, cua zacahnu ñu sii quití quiñi caa cuan.

⁹ Tatu ndyaa zoho ndo, tyizoho ndo sa quehin.

¹⁰ Tatu cua tiiñ ñiyivi sii ndo ta tyihi ñu sii ndo vehe caa, cuee ca cua quihi ndazi tucu maa ñu cua zacuu ra Ndyoo. Ta ra cua cahñi sii ndo sihin mityi, cua cuu tucu maa ra sihin mityi. Yucuan cuenda cundyee xaan iñi ndo, ta cunii xaan iñi ndo sii ra Ndyoo.

¹¹ Yaha cuan ta ziqui i ndyehi vatyí quita inga quití quiñi caa sisi ñuhu. Ndyaa ndiqui tí tañi ndiqui mvee ticatyí, zoco cahan tí tañi cahan minoo dragón.

¹² Iyo tandihi cuii cuhva sii tí tañi iyo sii inga quití sa quisi sa xihna ñi, ta yucuan cuenda zañiñi tí sii ñiyivi ñuu

ñiyivi vatyí zacahnu ñu sii inga quití sa xihna ñi cuan. Maa tí cuu quití yaha xaan iñi cuehe xiñi, zoco i nduvaha tí, ta ñá sihi tí.

¹³ Ta quití sa quita sisi ñuhu cuan, i zavaha xaan tí sa ndyityi nahnu ndya cuhva cuu sii tí zacoon tí ñúhu sa quita andívi nu ñuhu ñuu ñiyivi. Ta i ndyehe ñiyivi cuhva zavaha tí.

¹⁴ Ta sihin sa ndyityi sa cuu zavaha tí ityi nuu quití sa xihna ñi cuan, cua zandavi ñaha tí sii ñiyivi ñuu ñiyivi ta ziquí cua catyi tí sihin ñu vatyí nazavaha ñu minoo ndyoo yutu cuhva caa inga quití cuan. Maa tí cuu quití ñicuehe xiñi sihin mityi, zoco ñá sihi tí.

¹⁵ Ta cua ñihi quití cu uu cuan cuhva ta cua cuhva tí sa cundito sa i zavaha ñiyivi cuhva caa quití sa xihna ñi cuan. Ta cua cuu cahan si, ta cua catyi si vatyí cua cahñi ñiyivi sii tandíhi ñiyivi ña zacahnu sii si.

¹⁶ Ta cua tava tucu si tyiño vatyí cua cundyaa minoo marca sii tandíhi ñiyivi a siyo ndaha cuaha ñu a yiquí nuu ñu. Cua ñihi tandíhi ñiyivi marca cuan vazu cahnu ñu a luhlu ñu a cuca ñu a ndahvi ñu ta vazu muzu cuu ñu ta vazu yivi.

¹⁷ Ta yoñi cua cuu zata ta yoñi cua cuu xico tatu ña ndyaa marca cuan sii ñu a ndyaa zivi quití cuan sii ñu a minoo número sa cuenda zivi tí.

¹⁸ Ihya cuñi si sa coo xaan sa siñi tuñi sii yo. Yoo ndoho iyo xaan sa siñi tuñi sii, nacañi iñi ndo sa cuenda número sii quití cuan vatyí número sii minoo rayñi cuu si. Iñu ziendu uñi xico iñu cuu número cuan.

14

Cuhva i sata ñiyivi cuu cuenda ra Ndyoo yaa

¹ Tacuan ta ziquí i ndyehi vatyí nandyaa ra cu Mvee Ticatyí ra Ndyoo xiñi yucu Sión. Ta sihin ra ndíhi ziendu

uu xico cumi mil tahan ñiyivi. Maa ñi ñiyivi sa ndyaa zivi ra cu Mvee Ticatyi ta zivi Zutu ra yiqui nuu ñu.

² Ta ziqui i siñi minoo nduzu sa quita andivi. Cuu si tañi nduzu sa cucayu cuaha xaan yuu ta tañi nduzu iyo tatu ñihi xaan cahan zavi. Ta siñi nduzu sa zavacu ñiyivi arpa.

³ Ta sata ñiyivi minoo yaa saa ityi nuu ra ndyaa nu tyayu cahnu ta nuu sa cumi tahan quití sa yucu sihin ra ta nuu ra sahnu ndyaca ñaha, ndíhi ca. Ta yoñi ca cuu cutuhva yaa cuan, maa ñi sa ziendu uu xico cumi mil tahan ñiyivi sa i cacu nu yucu ñiyivi ñuu ñiyivi sito sii si.

⁴ Maa ñu cuu ñu sa ñá zavaha ndya vaha ñi. Ñá quixi zana rayii sihin ndya vaha ñi ñaha. Ñahñi maa cuatyí zavaha ñu caña ñi. Ta ndyico ñu sii ra cu Mvee Ticatyi vazu ndyaca maa cuahan ra. Cacú ñu nu yucu ñiyivi ñuu ñiyivi, ta cuu ñu tañi sa xihna cuii ñi ofrenda cua ñihi ra Ndyoo ta ra cu Mvee Ticatyi.

⁵ Yoñi cuu catyi vatyi vatya ñu vatyi ña tuhva ñu cahan cuendu. Ta ñahñi maa cuatyí ñu iyo ityi nuu ra Ndyoo.

Tyiño i zacoto uñi tahan ángel

⁶ Tacuan i cuu si ta ziqui i ndyehi vatyi ndava minoo ángel ta cuahan ra zava mahñu andivi sa quisi catyi ra Tuhun Ndyoo sa ma cunaa, ta nacatyí ra yozo caa cua zacacu ra Ndyoo sii ñiyivi. I zacoto ra tuhun cuan sii ñiyivi iyo ñuu ñiyivi, sii ñiyivi ziiñ ziiñ nación ta ziiñ ziiñ ñuu ta ziiñ ziiñ tata. Ta sii ñiyivi cahan zahan ta sii ñiyivi cahan tyehen ñi.

⁷ Saa xaan i cahan ra, ta i catyi ra: Nayuhu ndo sii ra Ndyoo, ta zacahnu ndo sii ra vatyi sa saa cuhva cua tyicuhva ra sii ñiyivi. Zacahnu ndo sii ra i zavaha andivi ta ñuu ñiyivi ta tyañuhu ta tandíhi zoco ndutya.

⁸ Ta i sindyico inga ángel sii ángel sa xihna ñi cuan, ta catyi ra: Sa tiví ñuu cahnu Babilonia vatyi i zativi ñiyivi

ñuu cuan sii tandihi ñuu ñiyivi sihin tandihi cuatyí sa quiñi xaan i zavaha ñu.

⁹ Tacuan i catyí ángel cu uu cuan, ta i sindyico inga ángel sii ra, ta saa xaan cahan tucu ra ta catyí ra: Yoo ñiyivi cua zacahnu sii quiñi cuan a sii sa zavaha ñiyivi cuhva caa ti, a tatu saha ñiyivi sa cundyaa marca ti yiqui nuu ñu a ndaha ñu.

¹⁰ Cuaha xaan cuaha xaan tundoho cua ndyehe ñu zavaha cuhva cuan vatyí cua zandoho ra Ndyoo sii ñu. Sa cuxaan xaan ra vityí, ta cua tasi tuñi ra sii ñiyivi zavaha cuhva cuan ityí nuu ángel ra ta ityí nuu ra cu Mvee Ticatyi vatyí cua tyihi ra sii ñu nu cayu ñúhu sihin azufre.

¹¹ Ñiyivi zacahnu sii quiñi cuan a sii sa zavaha ñiyivi cuhva caa ti, a tatu saha ñu cundyaa marca a zivi ti sii ñu, cua cayu ñu. Cua cayu ñu ñiyaca ta ndiyiyaca, ta cua ndaa ñuhma ñu tandihi cuii tyiemvu.

¹² Yucuan cuenda cuñi si vatyí ñiyivi cuenda ra Ndyoo, yoo ñu tyaa yahvi sa cahan ra ta sino xaan iñi ñu sii ra Jesucristo, cuñi si vatyí nacundyee xaan iñi ñu. Catyí ángel cuan.

¹³ Ta ziqui i siñi minoo nduzu sa quita andivi, ta catyí si sihin: “Vityí ta ityí nuu ca zii xaan cuu sii ñiyivi sino iñi sii ra ndyaca ñaha sii yo cuee ca sa cuu ñu. Avi, catyí Tatyí li ra Ndyoo vatyí cua quitatu ñu sihin tyiño ñu, ta sa vaha sa i zavaha ñu cua cahun si gloria sihin ñu.”

Cuhva cua tasi tuñi ra Ndyoo sii ñiyivi

¹⁴ Tacuan ta ziqui i nandyehi, ta i ndyehi minoo vico cui si, ta nuu si ndyaa minoo ra caa tañi caa ra i quisi ndya gloria. Ñoho minoo corona xuhun cuaan xiñi ra, ta ndaha ra minoo mityi cutya, xaan xaan si.

¹⁵ Ta i quita inga ángel ndya nu ndyaa ra Ndyoo, ta i cana saa ra ta cahan ra sihin ra ndyaa nu vico cuan, ta i catyí ra: Sa saa si cuhva nacuhun ndaha tyiño vatyí sa

sityi xaan sa iyo ñuu ñiyivi. Cahndyon sii si ta nacuhun. Catyi ra.

¹⁶ Ta ziqui ra ndyaa nu vico cuan i zayaha ra mityi ra nuu ñuu ñiyivi, ta i naquihin ra ndaha tyiño ra.

¹⁷ Yaha cuan ta ziqui i quita inga ángel ndya nu ndyaa ra Ndyoo andivi, ta ndyizo tucu maa ra minoo mityi cutya ta xaan xaan si.

¹⁸ Ta i quita inga tucu ángel ndya nu ndyaa altar. Maa ra ndyizo tyiño nu cayu ñúhu nu altar. Ta i cana saa ra ta catyi ra sihin ra ndyizo mityi xaan cuan: Sa sityi xaan yucu vixi uva sa iyo ñuu ñiyivi. Yucuan cuenda cahndyon sii si.

¹⁹ Ta ziqui i zayaha ángel cuan mityi ra nu ñuu ñiyivi ta sahndya ra yucu vixi uva sa iyo ñuu ñiyivi, ta i tyihi ra sii si nu cua quita ndutya si vatyi yucuan cuu nu cua cuxaan xaan ra Ndyoo sihin ñiyivi.

²⁰ Sata ñuu cuu nu i sañi ra yucu vixi uva cuan. Ta cuaha xaan niñi si i quita nu i sañi ra sii si. Yaha xaan cuaha niñi i quita. Cono xaan i nduu si. I ndaa si, ta saa si ndya freno caballo sa zucu. Ta i saa si uñi ziendu kilómetro nu ñuhu cuhva i sino si.

15

Cua coo inga usa tahan tundoho, ta ziqui cua ndihi si

¹ Tacuan ta ziqui i ndyehi inga sa iyo cahnu xaan andivi, ta i zayuhu xaan si sii. I ndyehi usa tahan ángel, ta iyo cuhva sii ra sa zaquisi ra usa tahan ca tundoho. Sihin ihya tundoho cua ndihi si vatyi cua ndihi sa cuxaan ra Ndyoo sihin ñiyivi.

² Ta i ndyehi minoo sa caa tañi caa tyañuhu. Xiño si tañi ino, ta zaca ñúhu sihin ndutya cuan. Ta nandyaa ñiyivi yuhu tyañuhu cuan. Ndaha ñu arpa sa saha ra Ndyoo sii ñu. Maa ñu cuu ñu i zahacanaa sii quiti quiñi caa cuan

ta sii sa i zavaha ñiyivi cuhva caa ti ta sii número sa cuu cuenda zivi ti.

³ Sata ñiyivi cuan yaa ra Moisés muzu ra Ndyoo ta yaa ra cu Mvee Ticatyi. Tyehen catyi ñu:

Cahnu xaan ta iyo xaan cuu tandihi sa i zavohon, yoho Ndyoo, vaty iyo tandihi cuii cuhva suun;

Ndoo xaan ta ndisa xaan cuu cuhva zavohon,

Ta rey cuun sii tandihi ñiyivi ñuu ñiyivi.

⁴ Yoñi ñiyivi iyo sa ma yuhu suun ta ma zacahnu ñu zivun Vaty maa tuhun ñi moo cuu ra ii.

Ta cua quisi tandihi ñiyivi ñuu ñiyivi ta cua zacahnu ñu suun

Vaty sa ndyehe ñu cuhva ndoo xaan zavohon.

⁵ Yaha cuan ta ziqui i ndyehi vaty i nuña minoo nu ii xaan ca sisi gloria nu ñoho yuu sa ndyaa ley maa ra Ndyoo.

⁶ Sisi vehe cuan i quita sa usa tahan ángel sa ndyizo sa usa tahan tundoho cuan. Ñoho ra zahma vaha xaan. Cuisi xaan zahma ra, ta xiño xaan si. Ta nuhni yoho xuhun cuan yiqui ndyica ra.

⁷ Minoo sa cumi tahan quití sa yucu vaty ñi sihin ra Ndyoo i saha ti minoo coho xuhun cuan sii sa minoo minoo sa usa tahan ángel cuan. Sisi coho cuan ñoho cuhva cuxaan xaan maa ra Ndyoo, ra ndito tandihi cuii maa tyiemvu.

⁸ Ta i situ cuii nu ndyaa ra Ndyoo sihin ñuhma vaty minoo ra cahnu xaan cuu maa ra Ndyoo, ta iyo tandihi cuii cuhva sii ra. Ta yoñi i cuu quihvi nu ndyaa ra ndya sa i yaha sicoo tandihi sa usa tahan tundoho sa ndyizo sa usa tahan ángel cuan.

16

Tundoho sa cua zaquisi sa usa tahan ángel cuan

¹ Tacuan ta ziqui i siñi vaty saa xaan i cahan minoo ra ñoho nu ndyaa ra Ndyoo, ta i catyi ra sihin sa usa tahan

ángel cuan: Cuahan ndo ta coyo ndo sa ñoho sisi coho sa ndyizo ndo ziqui ñuu ñiyivi vaty sa cuxaan xaan maa ra Ndyoo.

² Ta cuahan ángel sa xihna ñi cuan, ta i sicoyo ra sa ñoho sisi coho ra ziqui ñuu ñiyivi, ta tandihi ñiyivi sa ndyizo marca quití cuan ta zacahnu ñu sii sa i zavaha ñiyivi cuhva caa tí, i quita ityi sii ñu. Nahnu xaan si, ta uhu xaan si.

³ Ta ángel sa cu uu cuan i sicoyo ra sa ñoho sisi coho ra nu tyañuhu, ta i nduu si niñi tañi niñi cuxi caa sa quita sii minoo ra tatu sa i sihi ra. Ta tandihi quití ndito sisi tyañuhu, i sihi tí.

⁴ Ta sa cu uñi ángel cuan i sicoyo ra sa ñoho sisi coho ra nu tandihi yuu, ta nu tandihi zoco ndutya, ta i nduu si niñi.

⁵ Ta ziqui i siñi vaty ángel ra ndyizo tyiño sa cuenda ndutya i catyi ra: Ndoo xaan cuun vaty tacuan tasi tuñun, yoho ra ndyaca ñaha. Ii xaan cuun ta tandihi cuii tyiemvu iyo moo.

⁶ Ndoo xaan cuhva zavohon vaty ñiyivi ñuu ñiyivi i sati ñu niñi ñiyivi cuñi xaan suun ta niñi ra profeta. Ta vityi cua coho ñiyivi ña vaha ña ndutya niñi vaty tacuan tahan si sii ñu.

⁷ Ta i siñi vaty cahan inga ra ñoho nu ndyaa altar, ta catyi ra: Ndisa, yoho ra ndyaca ñaha. Ra Ndyoo sa iyo tandihi cuii cuhva cuu suun, ta vaha xaan ta ndoo xaan tasi tuñun.

⁸ Tacuan ta ángel sa cu cumi cuan i sicoyo ra sa ñoho sisi coho ra nu ñicandyi, ta i ñihi ñicandyi cuan cuhva ñihi ca cua cahmi si sii ñiyivi.

⁹ Ta yaha xaan i ndiyi tandihi ñiyivi, zoco ñá zama ñu cuhva zacuu ñu. Ta ñá ndu-uu iñi ñu cuatyí ñu, ta ñá zacahnu ñu sii ra Ndyoo sino ca i cahan ñu ndya vaha ñi sii ra vaty maa ra i tasi tundo ho cuan.

¹⁰ Ta ángel cu ohon cuan i sicoyo ra sa ñoho sisi coho ra nu ndyaca ñaha quití cuan, ta i nduñaa xaan nacahnu nu ndyaca ñaha ti. Ta i sacu xaan ñiyivi vatyi ña cundyee iñi ñu tandíhi sa uhu ñu.

¹¹ Zoco i cahan ñu ndya vaha ñi sii ra Ndyoo ra ndyaa andivi vatyi uhu xaan ñu ta cahvi xaan ñu, zoco ñá ndu-uu iñi ñu cuatyí ñu.

¹² Ta ángel cu iñu cuan i sicoyo ra sa ñoho sisi coho ra nu yuu cahnu sa nañi Eufrates, ta i ndoco yuu cuan vatyi tacuan ta cua cuu yaha tandíhi ra rey, ra ndyaca ñaha ityi caña ñicandyi.

¹³ Tacuan i cuu si, ta ziqui i ndyehi vatyi i quita tatyí cuihna yuhu dragón cuan ta yuhu inga quití cuan ta yuhu minoo ra i catyi vatyi cahan ra sa cuenda ra Ndyoo zoco yivi. Ta caa tatyí cuihna cuan tañi caa zahva izu.

¹⁴ Ta yucuan cuu tatyí cuihna sa cuu zavaha sa ndyityi, ta cuahan si cua zandu-iin si sii tandíhi ra cu rey ra ndyaca ñaha ra iyo nacahnu ñuu ñiyivi vatyi cua cahñi tahan ra quivi tahan si sihin ra Ndyoo ra iyo tandíhi cuii cuhva sii.

¹⁵ Ta i catyi ra Ndyoo: Zaha ndo cuenda vatyi zana ñi iñi ndo ta cua quisi tañi quisi minoo ra zuhu cuhva sa ña sica iñi ñiyivi. Ziñ xaan cua cuu sii ñiyivi ndatu sii, ta ndyaa listo ñu, ta ñahñi sa cumañi sii ñu. Zoco ñu ña ndyaa listo, cua cucahan xaan nuu ñu. Catyi ra.

¹⁶ Ta cua titahan tandíhi ra cu rey sihin tandíhi zandaru ra minoo nu nañi si Armagedón sihin zahan hebreo.

¹⁷ Ta ángel cu usa cuan i sicoyo ra sa ñoho sisi coho ra nu tatyí. Ta saa xaan i quita nduzu cahan minoo ra ñoho nu ndyaa tyayu ra Ndyoo. Ta catyi ra ndyaa nu tyayu cuan: Sa cuu vityi. Catyi ra.

¹⁸ Tacuan ta ziqui i sicoo tasa zavi ta nduzu ñihi, ta i sicoo xaan nduzu zavi, ta i sicoo minoo sa taan ñihi xaan

ca ta ziqui tandihi sa taan sa iyo cuhva ndya quisaha ñuu ñiyivi.

¹⁹ Sihin sa taan i ndata ñuu cahnu cuan. Uñi cuhva i ndata si. Ta i tani xaan vehe tandihi inga ñuu sa iyo ñuu ñiyivi. Sihin cuhva cuan i nacohon iñi ra Ndyoo sii ñuu cahnu Babilonia cuan cuhva quiñi xaan zavaha ñiyivi ñuu cuan, ta i zandoho xaan ra sii ñu vatyi sa cuxaan xaan ra sihin ñu.

²⁰ Ta i naa tandihi ñuhu sa iyo sisi tyañuhu sihin sa taan, ta i nduva tandihi yucu.

²¹ Nahnu xaan yuu zavi i coon ziqui ñiyivi. Ta iyo si vee si uu xico kilo. I cuxaan xaan ñiyivi sihin ra Ndyoo sa cuenda tundoho i zacuu yuu zavi cuan vatyi cahnu xaan tundoho i saha si, ta i cahan ñu ndya vaha ñi sii ra Ndyoo.

17

Cuhva cua tyicuhva ra Ndyoo sii minoo ñaha ziqui

¹ Ta ziqui i quisi minoo sa usa tahan ángel sa ndyizo sa usa tahan coho cuan, ta i cahan ra sihin, ta catyi ra: Ñaha ihya. Cua zañehi suun cuhva cua tahan minoo ñaha zii iñi, ñaha sa ndyaa nuu tandihi tyañuhu.

² I zavaha ra rey ra ndyaca ñaha ñuu ñiyivi cuatyi sihin ña. Ta ñiyivi ñuu ñiyivi, yaha xaan i tiví ñu sa cuenda sa ña vaha sa zavaha ña. Catyi ra.

³ Ta ziqui sihin cuhva i zandyehe Tatyí li ra Ndyoo sii, ta i sindyaca ángel cuan sii sisi huhu, ta yucuan i ndyehi sii minoo ñaha. Yozo ña ziqui minoo quití cuaha. Usa tahan xiñi tí, ta usi tahan ndiqui tí. Ta iñi xaan tí tuhun quiñi, tuhun cahan ndya vaha ñi sii ra Ndyoo.

⁴ Ñoho ñaha cuan zahma tyacu tixinda ta tyacu cuaha, ta yaha xaan i cucutu ña sihin ndaha tyiño xuhun cuaan ta yuu vaha ta perla. Ndaha ña minoo coho xuhun cuaan

situ cui si sihin tandihi nuu sa ña vaha vaty cuaha xaan sa ndya vaha ñi zavaha ña.

⁵ Yiqui nuu ña ndyaa minoo zivi, zoco ñá sito ñiyivi ñaa zivi cuu si, ta catyi si: “Ihya ñaha cuu ñuu Babilonia cahnu, maa ña cuu zihí tandihi ñu zii iñi ta sii tandihi sa ña vaha sa iyo ñuu ñiyivi.”

⁶ Ta ziqui i ndyehi vaty siñi ñaha cuan vaty i sihi ña niñi ñiyivi cuñi xaan sii ra Ndyoo ta ñiyivi i sihi sa cuenda ra Jesús, ta i yuhu xein.

⁷ Ta ziqui i catyi ángel cuan sihin: ¿Ñacu yuhu xoon? Cua zacote suun yoo ña cuu ña ya ta ñaa sa cuñi si catyi si sa cuenda quití sa iyo usa tahan xiñi ta usi tahan ndiqui ta ndyizo ti sii ña.

⁸ Quití sa i ndyehun ihya, i sindito ti, zoco ña ndito ca ti, zoco cua quita ti sisi yavi cono ñu ñoho ñiyivi i zavaha ndya vaha ñi, ta cua cuhun ti nu cua cuu ndihi ti. Ta ñiyivi ñuu ñiyivi tatu ña ndyaa zivi ñu nu libro i zavaha ra Ndyoo ndya ta cumañi ca sino ñuu ñiyivi, libro sa catyi yoo cuu ñiyivi cua cundito tandihi cui tyiemvu, tatu ña ndyaa zivi ñu nuu libro cuan, iyo xaan cua cuñi maa ñu ndyehe ñu sii quití sa sicoo ta i sihi ti, zoco cua naquita tucu ti inga saha.

⁹ Ta ihya cuu minoo sa cuu coto ñiyivi tatu cuu cutuñi iñi ñu sii si. Sa usa tahan xiñi ti cuu usa tahan yucu nu ndyaa ñaha cuan.

¹⁰ Ta iyo tucu usa tahan rey. Ohon tahan ra sa i ndoyo ñuhu ra, ta minoo ra ndyaca ñaha vityi. Ta rey sa cu usa cuan cumañi ca quisi ra. Cua quisi ra, zoco zuhva ñi quivi cua cundyaca ñaha ra.

¹¹ Ta sa cu uña tahan rey cuu quití sa i sicoo ta i sihi ti, ta zuun ñi ra i cuu tucu rey sa cu usa cuan, ta cua cuhun ra nu cua naa ra.

¹² I ndyehun vaty iyo usi tahan ndiqui quití cuan. Sa usi tahan ndiqui ti cuu usi tahan rey. Tañaha ca cundyaca

ñaha ra. Cua cundyaca ñaha sa usi tahan rey cuan zuhva ñi quivi ñn ñi sihin quití cuan.

¹³ ñn xaan cua cuu sa usi tahan rey cuan, ta cua huhva ra tandíhi huhva iyo sii ra sii quití cuan. Cua huhva ra sa cundyaca ñaha quití cuan sii sa ndyaca ñaha maa ra.

¹⁴ Cua cahñi tahan tandíhi ra sihin ra cu Mvee Tícatyi, ta cua zahacanaa ra cu Mvee Tícatyi sii tandíhi ra cuan vatyí ra cu Mvee Tícatyi, ra ndyaca ñaha cuu ra sii tandíhi inga ra ndyaca ñaha ta rey sii tandíhi inga rey. Ta ñiyívi sa cuu cuenda ra cu Mvee Tícatyi, ra i casi ra Ndyoo cuu sii ra, ta i cana ra sii ra, ta ma ndu-uu iñi ra ta ma zandoo ra sii ra Ndyoo.

¹⁵ Tacuan i catyi ángel cuan, ta i catyi tucu ra sihin: I ndyehun vatyí ndyaa ñaha zih iñi cuan nuu tandíhi tyañuhu. Tyañuhu cuan cuu tañi ñuu sa iyo ñuu ñiyívi, ta tañi ñiyívi zih zih naci6n ta ñiyívi cahan zih zih zahan ta zih zih tyehen ñi.

¹⁶ Ta sa usi tahan ndiqui sa ndyehun xiñi quití cuan cuu rey sa cua cuxaan xaan sihin ñaha zih iñi cuan, ta ñaha cuan cuu tañi minoo ñuu, ta cua zanaa ra cu rey cuan sii si sihin tandíhi sa iyo sii si. Cua cahñi ra sii ñiyívi, ta cua cahmi ra ñuu cuan.

¹⁷ Tacuan cua zavaha ra vatyí maa ra Ndyoo saha minoo sa siñi tuñi sii ra, ta cua zavaha ra huhva cuñi maa ra Ndyoo huhva cuan vazú ña sito ra. Yucuan cuenda cua cu-ñn ra ta cua huhva ra tandíhi huhva iyo sii maa ra sii quití cuan ndya quivi cua cuu tandíhi cuí tyiño huhva i catyi maa ra Ndyoo.

¹⁸ Ta ñaha sa sindyehun cuan cuu minoo ñuu cahnu sa ndyaca ñaha sii tandíhi ra cu rey sa iyo ñuu ñiyívi.

18

Cuhva cua tiví ñuu Babilonia

¹ Tacuan i cuu si, ta ziqui i ndyehi sii inga ángel. I quita ra andivi, ta noo ra ndya nu ñuhu. Cuaha xaan cuhva iyo sii ra, ta ndisi xaan nduu ñuu ñiyivi sihin sa ndisi maa ra.

² Ta i cana saa ra sihin minoo nduzu saa xaan, ta catyi ra: Sa i tivi ñuu cahnu Babilonia. Maa ñi ca taty cuihna iyo ñuu cuan vityi, maa ñi ca tandihi cuii nuu taty ña vaha ta tyasii ta inga zaa quiñi caa.

³ Tacuan iyo ñuu cuan vityi vaty ñiyivi ñuu cuan i zativi xaan sii ñiyivi ñuu ñiyivi, ta i zavaha ñu ndya vaha ñi. Ra rey ra ndyaca ñaha ñuu ñiyivi ñi ñi cuhva ndya vaha ñi i zavaha ra sihin ñiyivi ñuu cuan. Ta ra xico ndaha tyiño, cuca xaan nduu ra sa xico ra ndaha tyiño sii ñiyivi ñuu cuan vaty zanaa xaan ñu xuhun ñu tandihi cuii cuhva.

⁴ Tacuan i catyi ángel cuan, ta ziqui i siñi vaty cahan inga ra andivi ta catyi ra: Quita ndo ñuu cuan, ndoho sa cuu ñiyivi sii. Ma zavaha ndo sa quiñi xaan tañi zavaha ñiyivi yucuan ta ndoho ndo tañi cua ndoho maa ñu.

⁵ Cuaha xaan cua nduu cuaty zavaha ñu ndya cuhva ndya sa saa si ndya andivi, ta ma naa iñi ra Ndyoo cuaty zavaha ñu.

⁶ Uu saha cua zandyehe ra tundoho sii ñu sa cuenda minoo minoo sa ña vaha i zavaha ñu. Uu saha cua nacuhva ra coho ñu sa xaan cuhva i zacocho tucu maa ñu sii ñiyivi.

⁷ I zacahnu xaan ñu sii ñu, ta i cuzhi xaan iñi ñu zavaha ñu tandihi cuii cuhva cuñi maa ñu. Yucuan cuenda nandyehe xaan maa ñu tundoho vaty sica iñi ñiyivi ñuu cuan: “Ñuu ndi cuu tañi minoo ñaha ndyaca ñaha. Ña ndahvi ndi, ta ñahñi tucuihya iñi cua ndyehe ndi.”

⁸ Sa cuenda cuhva zacahnu ñu sii ñu, ta minoo ñi quivi cua quisi xaan tundoho ziqui ñu. Cua cuu ñu; cua nducuihya xaan iñi ñu; cua cuzoco ñu. Ta cua cayu ndihi ñuu cuan vaty iyo xaan cuhva sii ra Ndyoo ra ndyaca ñaha sii yo, ta sa tyaa ra cuhva tasi tuñi ra sii ñuu cuan.

⁹ Ra rey ra ndyaca ñaha ñuu ñiyivi, ra i zavaha ndya vaha ñi ñuu cuan, cua vacu xaan ra ta cua nducuihya xaan iñi ra quivi ndyehe ra vatyí cayu ñuu cuan vatyí i zavaha ra rey cuan ñaa ndihi sa cuñi maa ra ñin ñi cuhva sihin ñiyivi ñuu cuan.

¹⁰ Cua cuiñi ndyaa ra ndya zava vatyí yuhu ra tundoho cahnu xaan sa cua coo ñuu cuan, ta cua catyí ra: Ndahvi yoho ñuu cahnu Babilonia. Tañi tyehen ñi ta sa i zanaa ra Ndyoo suun.

¹¹ Ra xico ndaha tyiño tucu, cua vacu xaan ra, ta cua nducuihya iñi ra sa cuenda sa cua tahan ñuu cuan vatyí yoñi ca zata ndaha tyiño ra

¹² tañi xuhun cuaan, xuhun cuisí, yuu vaha, perla, zahma yahvi xaan, zahma seda, ta zahma yuhva tixinda ta yuhva cuaha, ta tandihi nuu vitu vaha sa tyaqui sahan xico ta ndaha tyiño sino sihin noho nahnu uru yucu ta vitu vaha ta caa ta yuu.

¹³ Yucuan i cuyahvi tucu yutu canela, ta yucu ta cutu ta perfume ta vino ta azetye ta yutyí pan vaha ta trigo, ta i cuyahvi tucu quiti tañi quiti ndyizo ndaha tyiño ta mvee ticatyí, ta caballo, ta carreta. Ta yucuan i cuyahvi tucu ñiyivi ndihi ca vatyí cua cuu ñu muzu ñiyivi.

¹⁴ Ta ra xico ndaha tyiño, cua catyí ra sihin ñuu cuan: ¡Ña cumi con tandihi ndaha tyiño vaha xaan sa tahan xaan iñun; sa ndaha cua naa tandihi cui sa cucon! Catyí ra.

¹⁵ Ndyaa zava cua cuiñi ndyaa ra i nducuca sa xico xaan ra ndaha tyiño ra ñuu cuan. Ndyaa zava cua cuiñi ndyaa ra vatyí yuhu xaan ra ndyehe ra cuhva ndoho xaan ñuu cuan. Ta cua vacu saa xaan ra, ndya cuhva cana saa ñi ca ra, ta catyí ra:

¹⁶ ¡Ndahvi ñuu cahnu xaan cuan! Tañi minoo ñaha i cuu si vatyí ñiyivi ñuu cuan i siñoho ñu zahma vaha

xaan, zahma yuhva tixinda ta zahma cuaha, ta i sityiño ñu ndaha tyiño xuhun cuaan ta yuu vaha ta perla.

¹⁷ ¡Ta tañi tyehen ñi cua naa tandihi cuii sa cuca xaan ñu! Tandihí ra xu sii barco ta ra zacaca sii tu sihin ra zatyiño sihin tu, cua cuiñi ndyaa ra ndya zava.

¹⁸ Ta cuhva sa ndyehe ra cuhva cayu ñuu cuan, cua catyi ra: Ñahñi inga ñuu iyo tañi ñuu cahnu ya. Cua catyi ra.

¹⁹ Ta cua tyizo ra ñuhu xiñi ra vatyi nducuihya xaan iñi ra, ta cua vacu saa xaan ra ndya cuhva cana saa ñi ca ra, ta cua catyi ra: ¡Ay! ¡Ndahvi ñuu cahnu cuan! Tandihí ñiyivi sa iyo barco, nducuca xaan ra ñuu cuan vatyi i zata xaan ñiyivi ndaha tyiño ra yucuan. Ta vityi, tañi tyehen ñi ta sa cua naa ñuu cuan. Tacuan cua catyi ra.

²⁰ Zoco vityi cuzii xaan iñi maa ndo ndoho sa yucu andivi ta ndoho ra apóstol ta ndoho ra profeta vatyi vityi tasi tuñi ra Ndyoo sii ñiyivi ñuu cuan sa cuenda sa ña vaha i zavaha ñu sihin maa ndo.

²¹ Tacuan ta ziqui i ndyehi vatyi i cañihi minoo ángel sii minoo yuu. Cahnu xaan yuu cuan tañi minoo yuu molino cahnu, ta i zavita ángel cuan sii si sisi tyañuhu, ta catyi ra: Zuun ñi cuhva ya cua zavita ra Ndyoo sii ñuu cahnu Babilonia. Ta yoñi cua ndyehe ca sii si.

²² Ñahñi ca yaa cua coo ñuu cuan vatyi yoñi ca cua zavacu ndyalin, ta yoñi ca cua tiví tiyoo a cutu. Yoñi ca cua zatyiño yucuan, ta yoñi ca cua ndyico nuñi.

²³ Ñahñi ca ñúhu cua cayu ñuu cuan sa sa cuaa. Ta ma coo ca vico tindaha vatyi ra ñuu cuan cuca xaan ra, ta cahnu xaan i nduu ra sa xico ra ndaha tyiño ra nacahnu ñuu ñiyivi. Ta i zandavi ñaha xaan ñiyivi ñuu cuan sii tandihí ñiyivi ñuu ñiyivi (sihin sa ña vaha sa i zavaha ñu.)

²⁴ Ta ñuu cuan i sahñi ñiyivi sii ra profeta ta sii ñiyivi cuñi xaan sii ra Ndyoo, ta nacahnu ñuu ñiyivi i sahñi tucu ñu sii ñiyivi vaha.

19

¹ Yaha cuan ta ziqui i siñi minoo nduzu ñihi xaan vatyi cuaha xaan ñiyivi cahan sisi gloria, ta catyi ñu: ¡Aleluya! Maa ra Ndyoo Zutu yo cuu ra zacacu sii yo. Iyo tandihi cuii cuhva sii maa ra. Nazacahnu yo sii ra.

² Vatyi ndoo xaan ta vaha xaan zandaa ra tyiño. Ta sa i tasi tuñi ra sii ñaha zii iñi cuan. Ta maa ña i zativi xaan sii ñiyivi ñuu ñiyivi vatyi yaha xaan i zavaha ña sa ña vaha. Sa tasi tuñi ra sii ñaha cuan. (Ta ñaha cuan cuu ñuu Babilonia sa cahan si tuhun.) Ta i tasi tuñi ra sii ñuu cuan vatyi i sahñi ñiyivi ñuu cuan sii muzu ra.

³ Tacuan i catyi ñiyivi cuan, ta ziqui i catyi tucu ñu: ¡Aleuya! Cua cayu ñuu cuan tandihi cuii tyiemvu.

⁴ Ta sa oco cumi tahan ra sahnu ndyaca ñaha ta sa cumi tahan quitì sa yucu yatyi ñi nu ndyaa ra Ndyoo i sicava ndyayu ra, ta i zacahnu ra sii ra Ndyoo, ra ndyaa nu tyayu cuan, ta i catyi ra: ¡Nacuu si tacuan, ta nacuu si sa ndisa! ¡Aleyuya!

⁵ Nu ndyaa tyayu cuan i cahan minoo ra, ta catyi ra: Ndoho ra cuu muzu maa ra Ndyoo, ndoho sa yuhu sii ra vazu ñiyivi cahnu cuu ndo a vazu ñiyivi ndyihì cuu ndo zoco zacahnu ndo sii ra, catyi ra.

Cuhva cua coo vico tandaha ra cu Mvee Ticatyi ra Ndyoo

⁶ Ta ziqui i siñi vatyi cahan cuaha xaan ñiyivi, ta i cuu si tañi sa cucayu cuaha xaan yuu ta tañi nduzu tatu ñihi xaan cahan zavi. Tyehen i catyi ñu: ¡Aleyuya! Vatyi ndyaca ñaha ra ndyaca ñaha sii yo, ta iyo tandihi cuii cuhva sii maa ra Ndyoo, ta ñihi xaan ra.

⁷ Nacuzii xaan cuñi yo, ta nazacahnu xaan yo sii ra vatyi sa saa cuhva cua tindaha ra cu Mvee Ticatyi ra Ndyoo. Ta sa ndyaa listo ñiyivi cua cuu tañi ñazihì ra.

⁸ Ñoho ñu zahma vaha; ndii xaan si, ta cuisu xaan si. Vaty zahma cuan cuu tañi cuhva ndoo xaan zavaha ñiyivi sa cuu cuenda maa ra Ndyoo. Catyi ñu.

⁹ Ta ziqui i catyi ángel cuan sihin: Tyehen tyoon: “Zii xaan cuu sii ñiyivi i cana ra Ndyoo vaty cuyucu ñu nu iyo vico tandaha ra cu Mvee Ticaty ra.” Ta i catyi tucu ra: Iha cuu tuhun i cahan maa ra Ndyoo sa ndisa cuii.

¹⁰ Ta ziqui i sicuiñi siti nuu ángel cuan vaty cua zacahni sii ra, zoco i catyi ra sihin: Ma zavohon tacuan. Yuhvi cui muzu maa ra Ndyoo tañi moo ta tañi inga hermanon, tandihi ndoho ra ma zandoo sa ndisa sa i zacoto ra Jesús. Zacahnun sii ra Ndyoo. Vaty tandihi tuhun sa cahan ra profeta, iyo si vaty cua zacahnu si sii ra Jesús.

Minoo ra yozo sii minoo caballo cuisu

¹¹ Ta ziqui i ndyehi vaty nuña andivi, ta i ndyehi sii minoo caballo cuisu. Ra sa yozo sii ti nañi ra, Ra Vaha Xaan ta Ra Ndisa Xaan vaty ndoo xaan ndyaca ñaha ra, ta minoo cuhva vaha xaan sahñi tahan ra.

¹² Ndisi xaan i cuu siti nuu ra tañi ñúhu, ta cuaha xaan corona ñoho xiñi ra, ta ndyaa tucu zivi sii ra, zoco yoñi sito sii si; maa ñi maa ra sito.

¹³ Zahma sa ñoho ra, lehle si sihin niñi, ta zivi ra cuu Tuhun Ndyoo.

¹⁴ Tandihí zandaru maa ra Ndyoo sa iyo andivi, ndyico ra sii ra. Ñoho tandihí ra zahma vaha. Cuisu si, ta ndii xaan si. Ta yozo tandihí ra caballo cuisu.

¹⁵ Ta ra cu nuu sii zandaru cuan, ñoho minoo espada xaan yuhu ra vaty cua cañi ra sii ñiyivi ñuu ñiyivi sihin si. Ñihi xaan cua cundyaca ñaha ra sii ñu. Cua zañaha ra cuhva sa cuxaan xaan maa ra Ndyoo cahnu sihin ñiyivi. Tañi ra sañi ziqui yucu vixi uva sihin saha ra ta quita ndutya si, tacuan cua zandyehé ra tundoho sii ñu.

¹⁶ Ta zahma ra ta nu zihin ra ndyaa letra ta catyi si tyehen: “Rey cuu ra sii tandihi inga rey, ta ndyaca ñaha ra sii tandihi inga ra ndyaca ñaha.”

¹⁷ Ta ziqui i ndyehi vaty i nandyaa minoo ángel nu ñicandyi, ta saa xaan i cana saa ra sii tandihi zaa sa ndava andivi, ta catyi ra: Ñaha ndo. Titahan ndo vaty i ra Ndyoo cahnu cua cuhva ra sa cuxiñi ndo.

¹⁸ Cua casi ndo coño ñuhu ra cu rey ta coño ñuhu ra ndyaca ñaha sii zandaru ta coño ñuhu ra nahnu ta coño ñuhu caballo zono ra ta coño ñuhu ra yozo sii ti. Cua casi ndo coño ñuhu sii tandihi ñiyivi, sii ra cu muzu ta sii sa yivi ra cu muzu ta sii ñiyivi ñiñi ta ñiyivi ña ñiñi.

¹⁹ Ta ziqui i ndyehi sii quiti sa quiñi xaan caa cuan vaty i cu-ñin ti sihin ra cu rey ra ndyaca ñaha ñuu ñiyivi ta sihin zandaru ra. Cu-ñin tandihi ra vaty i cua cahñi tahan ra sihin ra yozo caballo cui si cuan ta sihin zandaru ra.

²⁰ Ta ra yozo caballo cui si cuan sihin zandaru ra, i tiin ra sii quiti cuan sihin ra cahan cuendu sihin ti vaty i maa ra cuu ra i zavaha sa ndyityi ityi nuu quiti cuan. Ta i zandavi ñaha ra sii tandihi ñiyivi, ñu i saha sa cundyaa marca quiti cuan sii ñu, ta i zacahnu ñu sii sa i zavaha ñiyivi cuhva caa ti. Ta sa yaha i tiin zandaru ra yozo caballo cui si cuan sii nduu tahan ra cuan, ta ziqui i tyihi ra sii ra sisi ñuhu sa cayu sihin azufre. Ndito ra cuan ta quihvi ra yucuan.

²¹ Ta tandihi ñiyivi ñoho cuenda ra, i sahñi ra yozo caballo cui si cuan sii ñu sihin espada sa ñoho yuhu ra. Ta i sasi xaan zaa sii coño ñuhu tandihi ñu cuan, ta i ndaha xaan iñi ti.

20

Cuenda sa minoo mil cuiya

¹ Tacuan ta ziqui i ndyehi vaty i quita minoo ángel ndya andivi ta i noo ra, ta ndaha ra ndaha ticui cuenda

minoo yavi cono nu ñoho ñiyivi i zavaha sa ndya vaha ñi, ta ndaha ángel cuan minoo cadena cahnu.

² I ndyehi vatyí tñn ra sii ra dragón. Zuun ra cuu ra i cuu minoo coo ta sa naha. Cuihna cuu ra cuan, ta nañi ra Satanás. Cua cuhñi ángel cuan sii ra minoo mil cuiya.

³ Ta cua tyihi ra sii ra sisi yavi cono cuan, ta cua nacazi ra yuhu si, ta cua tyaa ra minoo zeyu yuhu si vatyí ma cuu quita ra ta ma cuu zandavi ñaha ra sii ñiyivi ñuu ñiyivi minoo mil cuiya. Tatu sa yaha sa minoo mil cuiya cuan ta ziqui cua ndasi ra zuhva ñi quivi.

⁴ Tacuan i ndyehi, ta ziqui i ndyehi tyayu nahnu nu ndyaa ra sa ñihi cuhva sa cua tyicuhva ra sii ñiyivi. Ta i ndyehi añima ñiyivi i sahndya yuu ñiyivi zucu vatyí i nacatyí ñu Tuhun Ndyoo sa cuenda ra Jesús. Maa ñu ñá zacahnu sii quití cuan, ta ñá zacahnu ñu sa i zavaha ñiyivi cuhva caa ti. Ta ñá saha ñu sa cundyaa marca ti yiqui nuu ñu ta nu ndaha ñu. Ta i ndyehi vatyí cua nandoto maa ñu, ta cua cundyaca ñaha ñu sihin ra Cristo minoo mil cuiya.

⁵ Ihya cuu ñiyivi cua nandoto sa xihna ñi. Zoco inga ñiyivi i sihi, ma nandoto ñaha ñu ndya sa yaha minoo mil cuiya cuan.

⁶ Zii xaan cua cuu sii ñiyivi sa cua nandoto sa xihna ñi cuan, ta ma coo cuatyí maa ñu icaña ñi. Ma cuhun ñu nu cua cayu ñúhu sa ma ndahva maa. Ta cua cuu ñu tañi ra cu zutu ityi nuu ra Ndyoo ta ra Cristo, ta cua cundyaca ñaha ñu sihin ra minoo mil cuiya.

⁷ Tatu sa yaha sa mil cuiya cuan, ta ziqui cua ndasi Satanás ta quita ra nu ñoho ndazi ra.

⁸ Cua quita ra, ta cua zandavi ñaha ra sii ñiyivi nacahnu ñuu ñiyivi. Cua zandavi ñaha ra sii ñiyivi ñuu Gog ta ñuu Magog, ta cua zatitahan ra sii zandaru ñiyivi ñuu cuan. Cuaha xaan zandaru ra cua coo, tañi ñiyiti yuhu tyañuhu.

⁹ Ta cua ndaa ra ndya minoo nduhva cahnu ndya nu yucu ñiyivi cuñi xaan sii ra Ndyoo ndya ñuu Jerusalén cu si, ta cua vico nduu ra nu yucu ñu vatyí cuñi ra cahñi ra sii ñu. Zoco cuhva cuan cua tasi ra Ndyoo ñúhu ndya andivi, ta cua cayu tandihi zandaru cuan.

¹⁰ Ta cuihna, ra cua zandavi ñaha sii ñu, cua tyihi ra Ndyoo sii ra nu cayu ñúhu sihin azufre sa ma ndahva maa nu sa ñoho quití quiñi caa cuan sihin ra i cahan cuendu sihin ti. Ta yucuan cua ndyehe tandihi uñi tahan ra cuan tundoho ñiyaca ta ndiyaca ta tandihi cui tyiemvu.

Cua cutuñi ñiyivi ityi nuu minoo tyayu cahnu ta cuisí nu ndyaa ra Ndyoo

¹¹ Ta ziquí i ndyehi sii minoo tyayu cahnu, ta cuisí xaan si, ta i ndyehi sii ra ndyaa nuu si. Ta i sino ñuhu ñuu ñiyivi ta andivi sii ra, ta cua naa si vatyí ñahñi ca nu cua cundyaa si.

¹² Ta i ndyehi vatyí nandyaa tandihi ñiyivi i sihi ityi nuu ra Ndyoo, ñiyivi ñiñi ta ñiyivi ña ñiñi. Ta cua nuña ra Ndyoo libro ra sa nacatyí cuhva i zavaha ñu, ta cua nuña tucu ra inga libro nu ndyaa zivi ñiyivi cua cundito tandihi cui tyiemvu sihin ra Ndyoo. Ta cua zandaa ra Ndyoo tyiño ñiyivi i sihi sa cuenda cuhva i zavaha ñu, cuhva catyi si nu libro cuan.

¹³ Ta ndiyí sa ñoho sisi tyañuhu cua naquita ñu ta tacuan tucu ñu ñoho sisi ñuhu a inga nu yucu ndiyí, ta cua zandaa ra Ndyoo tyiño sii sa minoo minoo ñu, cuhva i zavaha ñu.

¹⁴ Ta ziquí ma cuu ca cuu ñiyivi, zoco ndito ñu ta quihi ñu sisi ñúhu sa ma ndahva maa. Ihya cuu sa cu uu tuhun sihi sii ñu, zoco yivi sa ndaha cua cuu ñu. Cuenda cua cayu ñi ñu.

¹⁵ Tatu ña ndyaa zivi ñiyivi nu libro sa cumi ra Ndyoo sa cuenda ñiyivi cua cundito tandihi cuii tyiemvu, cua tyihi ra sii ñu sisi ñuhu cuan.

21

Cua coo minoo andivi saa ta minoo ñuu ñiyivi saa

¹ Yaha cuan ta ziqui i ndyehi sii minoo andivi saa ta minoo ñuu ñiyivi saa vatyi sa i naa ñuu ñiyivi sa sicoo sa xihna ñi. Ta ñahñi ca tyañuhu cua coo.

² Ta yuhvi ra Juan i ndyehi sii minoo ñuu ii, ñuu Jerusalén saa cuu si, ta i quita si andivi nu ndyaa ra Ndyoo, ta i noo si. Tyaqui xaan i cuu si vatyi sa ndyaa listo si tañi minoo ñaha sa cua tandaha, tyaqui xaan ña.

³ Ta i siñi vatyi saa xaan cahan minoo ra sisi gloria nu ndyaa tyayu maa ra Ndyoo, ta catyi ra: Ndyehe vatyi vityi ndyaa maa ra Ndyoo sihin ñiyivi. Ìn ñi cua cuyucu ñu sihin ra. Maa ñu cua cuu ñiyivi ra, ta maa ra cua cuu Ndyoo ñu.

⁴ Cua zanaa ra tandihi cuii sa cuihya iñi ñu, ta ma cuu ca ñu. Ma nducuihya ca iñi ñu. Ma vacu ca ñu, ta ñahñi ca tundoho a sa uhu cua coo sii ñu vatyi cuhva i cuu ityi sata, sa i yaha si cuan.

⁵ Ta ziqui i catyi tucu ra ndyaa nu tyayu cahnu: Ndyehe vatyi tandihi sa iyo ta vityi zandusei sii si. Ta i catyi tucu ra: Tyaa, vatyi ndisa xaan cuu tuhun ya, ta cuu cunñi xaan iñun sii si.

⁶ Ta ziqui i catyi ra sihin: Sa cuu tandihi si vityi. Yuhvi cuu ra sa iyo nu quisaha tandihi, ta cua cundite tandihi cuii maa tyiemvu. Yucuan cuenda cui tañi letra A ta tañi letra Z. Tatu ityi ndo cua cuhva mi sa caha ñi ndutya coho ndo, ta cua cundito ndo tandihi cuii tyiemvu.

⁷ Tatu zahacanaa ndo sii cuihna, cua ñihi ndo tandihi sa vaha ya. Yuhvi cua cui ra Ndyoo ra zacahnu ndo, ta maa ndo cua cuu zehe ndyihi.

⁸ Zoco ñiyivi yuhu xaan ta ñiyivi ña sino iñi ta ñiyivi quiñi xaan iyo ta ñiyivi sahñi sii ñiyivi ta ra quixi sihin ñaha sa yivi ñazihhi ra cuu a ñu quixi sihin rayii sa yivi yii ñu cuu ta ñiyivi zatazi ta ñiyivi zacahnu sii ndyoo yutu ta tandihi ñiyivi vatya, cua cuhun tandihi ñu cuan nu cayu ñúhu sihin azufre sa ma ndahva maa. Ihya cuu sa cu uu saha cua cuu ñu.

Cuhva cua cuu ñuu Jerusalén saa

⁹ Tacuan ta ziqui i saa minoo sa usa tahan ángel sa i sindaha coho xuhun cuaan sa siñoho tundoho cua ndyehe ñiyivi ñuu ñiyivi, ta i catyi ángel cuan sihin: Ñaha ta cua zañehi suun sii ñaha sa cua tindaha sihin ra cu Mvee Ticatyi. Catyi ra.

¹⁰ Ta sisi sa i ndyehi sa sindyaca ra sii, ndya xiñi minoo yucu cahnu xaan ta zucu xaan, ta i zañaha ra ñuu Jerusalén sii. Cahnu xaan ta ii xaan si, ta i quita si ndya andivi ndya nu ndyaa maa ra Ndyoo.

¹¹ Ndisi xaan ñuu cuan tañi sa ndisi maa ra Ndyoo ta tañi minoo yuu vaha xaan sa nañi jaspe. Ta xiño si tañi minoo ino.

¹² Siconduu ñuu cuan i ndyehi vatyi ndyaa minoo nuzama cahnu ta zucu. Ta iyo usi uu tahan yuvehe si. Nandyaa minoo ángel tahan tahan yuvehe. Ta minoo minoo yuvehe ndyaa zivi sa minoo minoo sa usi uu tahan ityi ñiyivi hebreo.

¹³ Ityi caña ñicandyi ndyaa uñi tahan yuvehe nuzama cuan, ta uñi tahan tucu ityi yucu, ta uñi tahan ityi tyañuhu, ta uñi tahan ityi cua iñi.

¹⁴ Nu cimientu nuzama cuan yozo usi uu tahan yuu nahnu, ta tahan tahan si ndyaa zivi minoo sa usi uu tahan ra i cuu apóstol ra cu Mvee Ticatyí.

¹⁵ Ra ángel ra cahan sihin, ndaha ra minoo tuñii xuhun cuaan vatyí cua tyicuhva ra ñuu cuan sihin yuvehe si ta nuzama sí.

¹⁶ Cumi tahan siqui ñuu cuan, ta inuu cuii ñi caa tandihi cumi tahan si. I tyicuhva ángel cuan ñuu cuan sihin tuñii ra ta cuu si uu mil uu ziendu kilómetro ñin ñin siqui si, ta tacuan tucu sa zucu si.

¹⁷ Ta i tyicuhva tucu ra nuzama si, ta cuu si uñi xico cumi metro sa quehen si. I tyicuhva ángel cuan tañi tyicuhva ñiyivi.

¹⁸ Nuzama cuan cuu si yuu vaha sa nañi jaspe, ta ñuu cuan maa ñi xuhun cuaan cuu si, ta xiño xaan si tañi ino vaha.

¹⁹ Usi uu tahan toto nuzama cuan. Maa maa yuu vaha cuu si, ta ñoho inga yuu vaha ticui si. Sa xihna ñi yuu yozo toto cuu si yuu sa nañi jaspe. Sa cu uu cuu zafiro. Sa cu uñi cuu ágata. Sa cu cumi cuu esmeralda.

²⁰ Sa cu ohon cuu ónice. Sa cu iñu cuu cornalina. Sa cu usa cuu crisólito. Sa cu uña cuu berilo. Sa cu ñin cuu topacio. Sa cu usi cuu crisoprasa. Sa cu usi ñin cuu jacinto. Ta sa cu usi uu cuu amatista. (Ziin ziin tyacu tahan tahan yuu vaha cuan.)

²¹ Sa usi uu tahan yuvehe ñuu cuan, maa ñi perla cuu si. Minoo perla cahnu xaan cuu ñin ñin yuvehe. Ta calle cahnu ñuu cuan xuhun cuaan vaha xaan cuu si, ta xiño xaan si tañi ino.

²² Ñahñi vehe ñuhu i ndyehi ñuu cuan. Ndyaa maa ra Ndyoo Cahnu ra ndyaca ñaha sii yo ta ra cu Mvee Ticatyí, ta zcahnu ñiyivi sii maa ra, ta ña cuñi si minoo vehe.

²³ Ta ñahñi ñicandyi ta ñahñi yoo zandisi sii ñuu cuan vatyi ndisi xaan maa ra Ndyoo ta ndisi xaan ra cu Mvee Ticyati, ta sa nduu tahan maa ra saha sa ndisi yucuan.

²⁴ Sa ndisi sii ñuu cuan, cua zandisi si nacahnu ñuu ñiyivi. Ta ra rey ra ndyaca ñaha ñuu ñiyivi, cua cundyaca ra sa vaha sa iyo sii ra ndya ñuu cuan.

²⁵ Ma cundazi yuvehe nuzama ñuu cuan ndyiacaa. Ta ma coo sa sa cuaa yucuan.

²⁶ Ta tandihi sa cuca ta sa vaha sa iyo sii ñiyivi ñuu ñiyivi, cua cundyaca ñu ndya ñuu cuan, ta ñuu cuan cua cundyaca ñaha sii tandihi cuii sa iyo.

²⁷ Ñiyivi sa ndyaa zivi nu libro ra cu Mvee Ticyati vatyi cua cundito ñu tandihi cuii tyiemvu, yucuan ñu cuu ñu cua quihvi yucuan, zoco ma cuu quihvi cuaty ndaha cuii ñi a ñiyivi vaty a ñu zacahnu sii inga ndyoo.

22

¹ Ta ziqui i zañaha ángel cuan minoo yuu cuii xaan sii. Ndyuta sa saha sa cundito ñiyivi tandihi cuii tyiemvu cuu si, ta quita si nu ndyaa tyayu cahnu maa ra Ndyoo ta ra cu Mvee Ticyati.

² Mahñu calle cahnu ñuu cuan, ta nduu siyo yu yuu iyo yutu sa cua cuhva sa cundito ñiyivi tandihi cuii tyiemvu. Tahan tahan yoo zñin zñin nuu yucu vixi cua cuhva tu. Cua cuhva tu yucu vixi usi uu saha sa minoo cuiya. Ta ndaha tu cua cuu tata sa cua zanduvaha sii ñiyivi.

³ Ñuu cuan, ñahñi maa sa ña vaha cua coo vaty maa ra Ndyoo cua cundyaa ñuu cuan sihin ra cu Mvee Ticyati. Ta yucuan cua zacahnu ñiyivi ra sii ra.

⁴ Cua ndyehe ñiyivi nuu ra, ta cua cundyaa zivi ra yiqui nuu ñu.

⁵ Ñahñi sa cuaa cua coo ñuu cuan. Ta ñiyivi sa yucu yucuan, ma cuñi si sa coo lámpara sii ñu, ta ñahñi ñicandyi

cua coo vatyi maa ra Ndyoo ra ndyaca ñaha sii yo cua zandundisi ra yucuan, ta cua cundyaca ñaha ñu sihin ra.

Sa cuñi quisi ra Jesucristo

⁶ Ta ziqui i catyi ángel cuan sihin: Sa ndisa cuui cuu tuhun ya, ta cunii xaan iñun sii si. Maa ra Ndyoo ra ndyaca ñaha sii yo cuu ra i cahan sihin ra profeta ta sa naha. Ta vityi i tasi ra sii ángel ra vatyi cua zañaha ra sii muzu ra tandihi sa yatyi xaan cua cuu.

⁷ ¡Sa cuñi quisi! Catyi ra. Zii xaan cuu sii ñiyivi tyaa yahvi cuhva catyi si nuu libro ya.

⁸ Yuhvi ra Juan cuu ra i siñi ta i ndyehi tandihi sa tyei ihya. Ta sa yaha siñi sii si ta ndyehi sii si, ta ziqui i sicuñi siti ityi nuu ángel sa i zañaha sii, vatyi cua zacahni sii ra.

⁹ Zoco i catyi maa ra sihin: Ma zavohon tacuan vatyi yuhvi cui minoo muzu ra Ndyoo tañi moo ta tañi inga hermanos, tandihi ra profeta ta tandihi ñiyivi cua tyaa yahvi cuhva catyi si nuu libro ya. ñin ñi sii ra Ndyoo zacahnun.

¹⁰ Ta ziqui i catyi tucu ra sihin: Ma cucumi xehun tuhun sa zacoto ra Ndyoo nuu libro ya vatyi sa cua saa cuhva catyi si.

¹¹ Nii ñi sa cumañi ca tahan si, nazavaha ca ñiyivi ña vaha sa ña vaha, ta ñiyivi zavaha xaan cuaty, nazavaha ca ñu cuaty. Zoco ñiyivi ndoo iyo, nazavaha ca ñu sa ndoo, ta ñiyivi vaha sa ndisa cuui, nazavaha ca ñu sa vaha xaan.

¹² Ndisa, sa cuñi quisi, catyi maa ra Ndyoo. Ta cuize sa cua cuhve sii sa minoo minoo ñiyivi sa cuenda cuhva i zavaha ñu.

¹³ Yuhvi cuu ra sa iyo nu quisaha tandihi, ta cua cundite tandihi cuui maa tyiemvu. Yucuan cuenda cui tañi letra A ta tañi letra Z.

¹⁴ Zii xaan cua cuu sii ñiyivi cua ndoo zahma vatyi cua cuu quihvi ñu yuvehe ñuu cuan, ta cua cuu casi ñu yucu

vixi sa iñi nu yutu sa cua cuhva sa cundito ñu tandihi cuii tyiemvu.

¹⁵ Zoco ñiyivi zavaha sa ña vaha cua nandoo ñu ityi sata tañi ñiyivi zavaha ndya vaha ñi ta ñiyivi zatazi ta ra quixi sihin minoo ñaha sa yivi ñazihí ra cuu, ta ñiyivi sahñi sii ñiyivi, ta ñiyivi zacahnu ndyoo yutu a zandu, ta tandihi ñiyivi tahan xaan iñi cuvatyá.

¹⁶ Yuhvi ra Jesús sa tasi sii ángel mi vatyí cua zacoto ra sii tandihi ra hermano tandihi tuhun ya. Yuhvi cui ñiyivi sahnu sii ra rey David, ta cuu tucu ra ñiyivi sahnu sii mi. Ta cui minoo tiñoó ndisi xaan sa quita sa ñaa ca tatu sa vasi cundisi.

¹⁷ Ta Tatyí Ii maa ra Ndyoo ta ñiyivi cuu tañi ñazihí ra cu Mvee Ticatyi, catyi ñu sihin ra: ¡Ñaha! Ta tacuan tucu catyi tandihi ndo sa siñi tuhun ya. ¡Ñaha! catyi ndo sihin ra. Ta tatu iyo ra ityi xaan naquisi ra nu ndyei ta nacoho ra ndutya sehi sa caha ñi sa cua cuhva sa cundito ñiyivi tandihi cuii tyiemvu.

¹⁸ Ta tyehen nacatyí sihin tandihi ñiyivi tyizoho Tuhun Ndyoo sa ndyaa nu libro ya vatyí tatu iyo ra natyihi zuhva ca tuhun sihin si, cua zandyehe ra Ndyoo sii ra tandihi cuii nuu tundoho sa cahan si nuu libro ya.

¹⁹ A tatu iyo ra cua tava zuhva sa catyi Tuhun Ndyoo nuu libro ya, cua tava ra Ndyoo zivi ra nuu libro sa nacatyí yoo sa cua cundito tandihi cuii tyiemvu, ta ma cuu cahun ra ñuu vaha xaan cuan, ta ma ñihi ra tandihi sa vaha sa nacatyí libro ya.

²⁰ Ta ra sa nacatyí tandihi tuhun ya, catyi ra: Ndisa vatyí sa cuñi quisi. Ta catyi yuhvi ra Juan: Vaha xaan. ¡Ñaha! yoho ra Jesús ra ndyaca ñaha sii ndi!

²¹ Ta nacuhva xaan ra Jesucristo ra ndyaca ñaha sii yo tandihi nuu sa vaha sii tandihi cuii ndo. Ta nacuu si tacuan, ta nacuu si sa ndisa.

Tuhun Ndyoo sihin tyehen ñi

New Testament in Mixtec, Chayuco (MX:mih:Mixtec, Chayuco)

copyright © 1979 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Chayuco

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, Chayuco [mih], Mexico

Copyright Information

© 1979, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Chayuco

© 1979, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Sep 2022 from source files dated 14 Jul 2022

4924062e-6bf2-54cb-87ed-9874f41e7991